

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1095.

CHICAGO, ILL., 6. SEPTEMBRA, (SEPT. 6,) 1928.

LETO—VOL. XXIII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Hoover, Smith in Thomas.
Ameriški Hrvatje in starokrajaska politika.
Kongres angleškega delavstva.
Kdo je zakrivil nezgodo na newyorški pod-
ulični železnici?
Mi ugovarjamo sklepu eksekutive A. F. of L.
J. M. Trunkovi argumenti (Ivan Molek).
Deset let prohibicije (Anton Garden).
Kako agitirajo za dualno unijo premogarjev.
Redka, toda značilna razstava.
Dvojna mera.
Vera in prohibicija v predsedniški kampanji.
Svetovna razstava v Chicagu, Meistrovič in
jugoslovanska politika.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Detroit — raj avtomobilskih delavcev.
Vojta Beneš v Ameriki.
Kako napreduje stavbinski fond J.S.Z.?

Dne 9. septembra bo kampanjski piknik so-
cialistične stranke v Detroitu.
Članstvu J.S.Z. v Sheboyganu.
Zapisnik illinoiske-wisconsinske konference
J. S. Z.
Iz upravnštva.
Listu v podporo.
Agitatorji na delu.
Listnica uredništva.

RAZNO.

Nova vrsta zločina (Mark Twain).
Subljev koncert v Canonsburgu fino uspel.
Čemu govoriti "na skrivaj"? (Charles Po-
gorelec).
Vičipci.
Odgovor kritiku (Barberton, O.)
Naši obrtniki v Chicagu.
Časnik kajig in spremembe.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak šetrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

CENIK KNJIG KI JIH IMA V ZALOGI "PROLETAREC".

LEPOSLOVNE KNJIGE, ROMANI, POVESTI IN ČRTICE.	
AMERIŠKI SLOVENCI , (izdala SNPJ.), ameriška zgodovina, zgodovina SNPJ in slovenskih naselbin. Ilustrirana. Vezana v platno\$5.00	
BEDA KOVA IZPOVED , broš. \$1., vezana 1.50	
BOŽIČNA PESEM V PROZI , (Charles Dickens) broširana .. 40	
BEG IZ TEME , (ruski pisatelj) broširana \$1.25, vezana 1.75	
SELE NOCI-MALI JUNAK , (F. M. Dostojevskij) povesti, broširana 55	
BLAGAJNA VELIKEGA VOJVODE , romaa, broširana..... 75	
BILKE , povesti, broširana 45	
BOJ ZA PRAVIČO , povest, vezana 75	
BOY , (Lois Coloma), romaa, 269 strani, broš. 35c, vezana..... 50	
ČRNI PANTER , (Milan Pugelj), črtice, broširana 75	
CVETKE , šopek pravljic..... 20	
DEČEK BREZ IMENA , (V. Levstik), vez. 1.20	
DETELJICA , povest, broširana... 45	
DON CORREA (G. Keller), roman 25	
DORE , (Dr. Ivan Lah), povest, vezana 45	
DR. HINKO DOLENEC , zbrani spisi, broš. 60	
DVE SLIKI , povest, broširana.... 60	
FILIZOPSKA ZGODBA , (Alojz Jirasek), broš. 40c, vezana... 50	
FRANČKA in drugo, povest broširana 40	
GOLEM , (G. Meyrink), romaa, broš. 75c, vezana 1.00	
HEPTAMERON , (Margareta Valoiska), povest, broširana 40	
HUMORSKE, GROTESKE IN SATIRE , (VI. Azov in Teffi), broširana 60	
IGRALEC , (F. M. Dostojevski), broširana, 264 st. 75	
JIMMIE HIGGINS , (Upton Sinclair, prevel I. M.) vezana v platno \$1.00	
JUG (P. Chocheoloušek), zgodovinski romaa, 616 strani, broširana 85c, vezana v platno... 1.25	
JUNAK NASEGA ČASA , (M. J. Lermontov), broširana 75	
JURKICA AGICEVA , (Ka. Šardor-Gjalski), povest, 360 strani broširana 75c, vezana v platno 1.00	
KAJ SI JE IEMISLIL DOKTOR OKS , (Jules Verne), broširana. 35	
KAZAKI , (L. Tolstoj), broširana, 308 strani 75	
KONFESIJE LITERATA , (J. S. Maehar), zbirka spisov, trdo vezana 75	
KRES , letnik. 1922 lično vezan... 1.50	
KUHINJA PRI KRALJICI GOŠJI NOŽICI , (Anatole France), broširana 85c, vezana 1.10	
LETEČE SENCE , (S. H. Vajansky), roman 50	
LISJAKOVA HČI , povest, broširana 50	
LJUDSKE POVESTI , (Fr. Jakliš), broširana 65	
LJUDSKE PRIPOVEDKE , (L. N. Tolstoj), broš. 85	
MARJETICA , idila, broširana.... 75	
MATERINA ŽRTEV , pripovedke iz Dalmacije 75	
MOJE ŽIVLJENJE , (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno 85	
NA KEVIVH POTIH , povest, broširana 40	
NESREČNICA , (I. S. Turgenjen), broš. 50	
OBOINSKO DETE , (Bran. Nušič), roman dojenčka, broš. 65	
OBISKI , (Izidor Cankar), vezana 1.40	
OB 50-LETNICI DR. JANEŽA EV. KREKA 25	
OGLENICA , povest, broširana.... 40	
PASTI IN ZANKE , (I. Š. Orel), broširana 40	
PATRIA , povest iz irske junaške dobe, broširana 40	
PIKOVA DAMA , (A. S. Puškin), povest, broš. 40	
PISANA MATI , povest, broširana PLEBANUS JOANNES, (L. Pregelj), broširana 75	
POJEDINA PRI TRIMALHIJONU , povest, broš. 40	
POVEST O SEDMIM OBESENIH , (Leoid Andrejev), broširana 50	
POVESTI , (Lovro Kuhar), broš. 60	
POVESTI MAKSIMA GORKIJA , broširana, 210 strani 75	
POVESTICE , (Rabindranath Tagore), broširana 40	
POZIGALEC 25	
PRAVLJICE , (Fr. Milčinski), s slikami, vez. 1.00	
PRELEPA VASILJICA , in druge ruske pravljice, broširana... 40	
RAZNE POVESTI , broširana.... 70	
SAMOSILNIK , (A. Novačan), deset povesti, broširana 75	
SAVIČEV PESIMIZEM , (E. Kristan), novela, broširana.... 50	
SOSEDJE in druge novele, (A. P. Čehov), broširana 50	
SREČOLOVEC , povest, broširana 30	
SPISI ANDREJKOVEGA JOZETA , V. zv. vezan 70	
I, III, IV., VI., VII., VIII. zv. broširani, po 30	
S POTI , (Izidor Cankar), potopisne četrtice, broširana 70	
SPOVED , (L. N. Tolstoj), broširana 40	
STARA DEVICA , povest, broširana 45	
STAROINDIJSKE PRIPOVESTI , s slikami, (Joa. Suchy), broširana 35	
STEPNI KRALJ LEAR IN HISA OB VOLGLI , (I. S. Turgenjev in S. Stepnjak), povesti, broširana 60	
SVETOBOR , povest, broširana... 65	
TARAS BULJBA , (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani 75	
TIK ZA FRONTO , (D. Feigel) broširana 65	
TRI POVESTI , (L. Tolstoj) broširana 40	
UDOVIČA , (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 75c, vezana v platno 1.00	
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš. 30	
VITEZ IZ RDEČE HISE , (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana- 80c, vezana v platno 1.25	
ZABAVNA KNJIZNICA , zbirka povesti in črtic, broširana... 65	
ZADNJA PRAVDA , (J. S. Baar) romaa, broširana 75	
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno 1.75	
ZA SREČO , povest, broširana.... 45	
ZELENI KADER , (I. Zorec), povest, broš. 45	
ZENINI NASE KOPRNELE , (Rado Murnik), broširana .. 30	
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK , zbrani spisi, vezana 1.25	
FRAN ERJAVEC , zbrani spisi, vezana 2.00	
JOS. JURČIČ , zbrani spisi, II. zv. vezan 1.50	
PESMI IN POEZIJE.	
BASNI , (Jean de la Fontaine, in francoščine prevel I. Hribar) vezana 1.00	
MODERNA FRANČOSKA LIRIKA , (Prevel Ant. Debeljak), vezana 90	
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba 50	
POEZIJE , (Fran Levstik), vezana 90	
POHORSKE POTI , (Janko Glaser), broširana 35	
PRESERNOVE POEZIJE , vez... 75	
SLUTNJE , (Ivan Albreht), broširana 45	
STO LET SLOVENSKE LIRIKE , od Vodnika do moderne, (C. Golar), broš. 90c, vez. 1.25	
STRUP IZ JUDEJE , (J. S. Maehar), vezana 1.10	
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA , poezije, broširana 65	
SOLNCE IN SENCE , (Ante Debeljak), broširana 50	
SVOJEMU NARODU , Valentin Vodnik, broširana 85	
SLEZKE PESMI , (Peter Bezruč), trda vezba 50	
TRBOVLJE , (Toma Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana 75	
TRISTIA EX SIBERIA , (Vojeslav Mole), vezana 1.25	
V ZARJE VIDOVE , (Oton Zupanič), pesnitve, broširana... 40	
IGRE	
ANFISA , (Leoid Andrejev), broširana 50	
BENESKI TEGOVEC , (Wm. Shakespeare), vezana 75	
ČARLJEVA ŽENITEV-TRJE ŽENINI , (F. S. Tauehar), dve šalo-igri, snodejanke, broširana 25	
GOLGOTA , (M. Krlež), drama v treh dejanjih 50	
GOSPA Z MORJA , (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana 60	
HRBTENICA , (Ivan Molek) drama v treh dejanjih s prologom in epilogom 25	
KASJA , drama v 3 dejanjih... 75	
JULIJ CEZAR , (Wm. Shakespeare), vezana 75	
MACBETH , (Wm. Shakespeare), vezana 75	
(Nadaljevanje na 3. strani platnic.)	

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1095.

CHICAGO, ILL., 6. SEPTEMBRA, (SEPT. 6,) 1928.

LETO—VOL. XXIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

HOOVER, SMITH IN THOMAS

ZA "VELIKO" AMERIŠKO časopisje, kino in radio, sta na pozornici samo dva kandidata: Hoover in Smith. Opisana sta vsak dan, slede vsakemu njunemu koraku, slikajo ju v raznih pozah dan za dnem, prinašajo jima slavospeve in kritike, in tako bo šlo dan za dnem vse do 6. novembra. Pojdite v kino na deželi, ali pa v kino-teater v velikih mestih — na platnu vidite sedaj Hooverja, sedaj Smitha, in videli ju boste vsaki dan do 6. novembra. V cerkvah govore o njima, radio postaje jima služijo, in ljudstvo ju gleda, čita o njima in po svoje politizira. Ta je za Smitha, ker hoče pivo, drugi je za Hooverja, ker bo potem dosti dela. Eden je proti Smithu ker je katoličan, drugi je prav iz tega razloga zanj. Ta je za Hooverja, ker je čul, da je nasproten naseljevanju, oni je za Smitha, ker so mu pravili, da bo laglje dobil sem svojce, če bo izvoljen Smith. In tako brez konca in kraja.

V centralni Ameriki se tepejo ameriške čete z domačini. To bi bilo važno vprašanje v kampanji — ali kdo se zanj briga? Pet milijonov brezposelnih — bilo bi zelo dobro, ako bi kandidata povedala, kaj je njun program v tem oziru, kakšna sredstva predlagata, da odpravita mizerijo med delavstvom, ki je bilo odslovljeno in zamanj išče službe. Namesto jasnega programa zatrjujejo republikanci, da imamo prosperiteto že nad osem let, kakor je ta dežela še nikoli ni imela, in se bo nadaljevala, če bo izvoljen Hoover. Demokratje oporekajo in pripovedujejo, da je mnogo brezposelnih, ki pa dobe delo le če bo izvoljen Smith. Imamo zamotane gospodarske probleme, npr. premogovno industrijo. Vsled kaosa v nji trpi več sto tisoč ljudi. Ima li Hoover kako rešitev? Ali ima morda Smith kaj konstruktivnega v programu? Ne eden ne drugi, šla sta mimo tragedije ameriških premogarjev in le nekaj dvoumnosti sta dala v svoje takozvane platforme, ki ne povedo ničesar novega in niso program, pač pa *status quo*.

Hoover hodi med farmarje, in tudi Smitha oglašajo med njimi. Oba jim obljubujeta pomoč, oba jih rešujeta — dobro se jim bo godilo, ako bo izvoljen Hoover ali Smith. Pred štirim leti sta trdila isto Coolidge za republikance in

Davis za demokrate. Coolidge, veliki nosilec na vse štiri strani razglašene republikanske prosperitete je zmagal, farmarji pa se vzlic temu ves čas pritožujejo, da se jim ne godi dobro, da gazijo bolj in bolj v dolgove, da jih trusti bolj in bolj odirajo. Toda časopisje, radio in kino jim pripoveduje, da sta tu dva kandidata, Hoover in Smith, oba sta jih pripravljena odrešiti, in če bo izvoljen Smith, se bodo časi zanj izboljšali, in ako bo izvoljen Hoover, ravno tako. Tako gre ta hokus-pokus naprej dan za dnem v vsaki volilni kampanji, posebno kadar imamo predsedniške volitve.

Ako gre Hoover na obisk v vas kjer je bil rojen, ga fotografirajo in enako vse, ki so okrog njega, hišo v kateri je stanoval, učiteljico, ki ga je učila ABC., farmarja, ki ga je pretepel ko sta bila še dečka, koleselj ali avto, v katerem se vozi, vse samo radi reklame. In te slike gredo potem v vse večje dnevnike, v mnoge tednike in v kino. Kaj ima to opraviti s programom? Saj ga ni treba! Gre se le za OSEBO — kaj bi s programom! Program je Mellon, Rockefeller, jeklarski trust, petrolejski trust, avtomobilska industrija itd.

Smith gre v morje in se koplje. Celo krdelo časniških fotografov ga uči, kako naj se smehlja, kako pozo naj napravi v tem, kakšno v onem slučaju, in slikajo. Že naslednji dan se Smith koplje v vseh listih in čez par dni v vseh kino-teatrih. Hoover gre na ribolov. Drugi mu pripravijo palico, najdejo mu primerno pozicijo v potoku, in mož začne "fišat". Okrog je deset, včasih tudi več fotografov, ki slikajo za liste in filme. Umevno, da vse ribe v potoku zbeže daleč proč, so pa druge ribe, ki čitajo liste in hodijo v kino, in te so tiste, katerim nastavljajo vado.

Smith ima svojce in Hoover ima svojce — ženo, otroke, sorodnike. In slikajo tudi te. Reporterji jih vprašujejo: Kdo bo izvoljen? In Smithova žena ter drugi Smithovi sorodniki odgovarjajo: Prav gotovo bo izvoljen Mr. Al Smith. Reporterji vse zabeležijo in olepšajo, naslednji dan pa so v listih intervjuvi in slike. Lahko jih je najti, ker so naslovi veliki in se začno taka "poročila" že na prvi strani. Isto je s Hooverjevimi ljudmi: Kdo bo izvoljen, kaj

mislite? O, gotovo bo Mr. Hoover, ni dvoma o tem! In zopet je nekaj za liste.

Čemu časopisje, kino in radio zapostavlja socialističnega predsedniškega in podpredsedniškega kandidata, ki imata program? V tem ali onem mestu je socialistični shod, in v marsikakšnem slučaju je navzočih več tisoč ljudi. Kandidat Norman Thomas jim razvija svoj program, drugi dan pa vidite v lokalnih dnevnikih kje skrito notico, da je govoril Thomas, da je kritiziral republikansko in demokratsko stranko in nato zaključijo tiste vrstice s piko, kakor potrebno. Ako gre Hoover na ribolov, ali Smith v kopališče, poročajo z velikimi naslovi na prvih straneh. Če govori Thomas pred množico pet tisoč, deset ali petnajst tisoč ljudi, se zadovoljujejo s kratkimi noticami. Kino pa ga sploh ne priznava.

Vzrok je, da socialistična stranka nima deset milijonov dolarjev za kampanjo, kakor jih ima republikanska in demokratska, in pa, da časopisje, kino in radio kontrolirajo interesi, ki so nominirali Hooverja ter Smitha. To je zelo jasno, in bi lahko razumel vsako, ki hoče misliti. Ampak ljudje še ne znajo misliti. Čitajo liste, hodijo v kino in poslušajo na radio, kaj jim pripovedujejo oni, ki žele, da bi ljudstvo nikdar ne mislilo tako, da bi bilo njemu v prid.

Ameriški Hrvatje in starokrajaska politika

Ameriški Hrvatje so duhovno veliko bolj na Hrvatskem kakor pa v tej deželi, kar dokazuje zopet slučaj streljanja v beogradski skupščini ter smrt Stepana Radića. Hrvatski šovinistični listi v Ameriki prekašajo celo starokrajске; priljubljen sport jim je udrihanje po Srbih. So za revolucijo, ako ni mogoče najti kakega drugega načina za osvoboditev "mile nam hrvatske domovine". Ustanavljajo podružnice Hrvatske seljačke stranke, dasi nimajo v tej deželi nikakega smisla. Prirejajo shode, na katerih šovinisti in "komunisti" tekmujejo v "borbi" za osvoboditev Hrvatske. Sprejemajo resolucije — ki so seveda vse za osvoboditev, ampak drugače v mnogih slučajih druga proti drugi. Npr., glavni odbor Hrvatske Bratske Zajednice je sprejel resolucijo, s katero izreka svoje simpatije in soglasnost stranki, katere voditelj je bil pokojni Radić in ji obljubuje moralno pomoč. To je enim ameriškim Hrvatom premalo, drugim pa ni prav, da bi kdo drugi govoril "u ime američkih Hrvata" razen oni. "Hrvatski List" je v hrvatskem šovinizmu na višku — višje ne bi mogel — in neuko rajo izrablja, da kaj! Kot v vsakem, je tudi v tem slučaju vreden naslednik zottijevske politike.

Tudi komunistični "Radnik" je proti Netunskim konvencijam, proti zatiranju in pre-

gajanju Hrvatov, proti "krvavemu beogradskemu režimu", za popolno neodvisnost Hrvatske, za obrambo narodnostnih manjšin — ob enem pa je za kmečko-delavsko federativno republiko na Balkanu in za podobne stvari. Je za vse tisto kar zahtevajo hrvatski šovinisti, in je proti šovinistom. Je za popolnoma neodvisno Hrvatsko, ja pa tudi za federativno republiko na Balkanu, kar ni logično. Soglašja s šovinisti, da Hrvatska ni svobodna, in se ponuja Hrvatom za odrešnika, ker stranke katerim načeljuje gospoda niso zmožne osvoboditi Hrvatsko — narod pa čita, debatira, se udeležuje sej in shodov, protestira in proti-protestira, vmes pa skuša priti še Jugoslavenski prosvjetni savez in dopovedati ljudem, da se kregajo ne da bi s tem pomagali v eno ali drugo smer, ker so žrtev zavajalcev na obeh straneh.

Ampak ameriški Hrvatje hočejo na vsak način osvoboditi Hrvatsko, in najsposobnejši za to nalogo se smatra Ivan Kresić, urednik "Hrvatskega lista" v New Yorku, ki je ustanovil posebno križarsko armado svih pravih Hrvata. Uradno se imenuje "Kolo Hrvatskih Sinova i Kćeri". V velikem apelu z velikimi črkami kličejo križarji:

U Kolo, tko je Hrvat! U Kolo, tko je Hrvatica! U Kolo, izseljena Hrvatsko, pa da poručimo Majci svih Hrvata preko oceana:

— I mi ćemo, Majko, iz daleke tudjine, da Ti pomognemo nositi križ preteški na Golgatu, i bit ćemo s Tobom sve do Uskrsnuća Tvoga! Hoćemo, Majko svih Hrvata — hoćemo, kune-mo se tvojim Mlijekom i velikim Bogom, koji voli Pravdu i Istinu, a i Pravda i Istina je na tvojoj strani, Majko Hrvatska naša!

Tako so se Kresićevi križarji zakleli pri majčinem mlijeku, da ostanejo z njo vse do njenega vstajenja. Raja čita, se navdušuje, ustanavlja razne podružnice in misli, da izvršuje svojo dolžnost do domovine.

V deželi so stavke, tisočrim hrvatskim izseljencem gre slabo, mnogi so prizadeti vsled dolgotrajne borbe na poljih mehkega premoga — ampak to so stvari, ki se dogajajo v "tudjini". V "tudjini" se bo 6. novembra tudi glasovalo, in križarski patriotje priporočajo izseljeni Hrvatski demokrate, ako plačajo, in ravno tako republikance, če pošljejo ček.

Dogodki, ki so se prošle tedne izvršili na Hrvatskem, so dogodki, preko katerih hrvatska ameriška javnost ne more kar tako mimo. Tičejo se hrvatskega naroda in še marsikoga, zato pa bi zahtevali trezno presojanje in trezne akcije. Te dosedaj še ni bilo, ker "vodilni" ljudje v ultra šovinističnem, v katoliškem, v narodnem in v komunističnem taboru vsi apelirajo na čustva in "patriotizem" ljudstva. Na ta način dosežejo "VEĆ", kakor pa če bi apelirali na razum. Dosežejo — kaj?

Kongres angleškega delavstva

Dne 3. septembra je bil v Swansea otvorjen šdeseti kongres angleškega strokovno organiziranega delavstva. Še pred otvoritvijo mu je bilo predloženih 70 resolucij o vseh problemih, ki se tičejo delavstva Velike Britanije. Zborovanju predseduje Ben Turner, ki je predsednik unije tekstilnih delavcev.

Položaj angleškega delavstva je zelo nezadovoljiv, posebno premogarjev, ki so izmed vseh v najslabših razmerah. Nekateri predlagajo za rešitev problemov drastične spremembe v taktiki unij ter delavske stranke, in med temi so v prvi vrsti komunisti, katerim je ekstremizem le sredstvo za propagandó. Drugi, ki propagirajo radikalnejšo taktiko, so mnogi vodilni člani angleške neodvisne delavske stranke. Vsled različnih nazorov z ozirom na taktiko ter obstoječe ekonomske razmere so razprave na kongresu zelo živahne, kar je potrebno in znači življenje, kakršnega bi potrebovale tudi konvencije Ameriške delavske federacije. Zastopniki unij izmenjujejo mnenja, dokazujejo pravilnost svojih dognanj in delegacija sprejema kar se ji zdi da odgovarja potrebam in odklanja, s čemur se ne strinja. Od angleškega Trades Union kongresa se bi tisto ameriško strokovno organizirano delavstvo, ki sledi predsedniku Greenu in njegovi eksekutivi, lahko mnogo naučilo v svoj prid. Žal, da se tega ne zaveda ter si ubija čas z agitacijo v prilog Smitha ali Hooverja ter drugih republikanskih in demokratskih kandidatov.

Kdo je zakrivil nezgodo na newyorški podulični železnici

Največ ljudi v New Yorku se prevaža v vlakih podulične železnice. Večje nezgode na njenih progah niso pogoste, toda vendar ničesar izrednega. Dne 24. avgusta sta skočila dva vagona, polna ljudi, s proge drvečega vlaka podulične železnice, se odtrgala ter butnila s silno močjo ob steno ter drug ob drugega. Petnajst ljudi je bilo ubitih, par sto ranjenih, kot so poročali listi. Župan Walker je v tolažilo ljudstvu izgovoril par grozilnih besed na naslov kompanije, oblasti pa so začele s preiskavo. Dognale so, da kompanija ni kriva, ampak nekdo, ki je obrnil tračniško premikališče v nepravem času. Nekdo je bil torej nepreviden, ali zloben, ali pa toliko neveden, da ni vedel kaj lahko povzroči s svojo brezumnostjo. Oni, ki so preiskovali neuradno, pa niso bili tako odpustljivi napram kompaniji, kajti tir na tistem mestu bi bilo treba popraviti in je eden inspektorjev proge na

to dejstvo opozoril one, katerih naloga je skrbeti, da so tiri varni. Ampak to ni obveljalo. Proga je bila dobra, kompanija ni kriva, le nekdo je bil nepreviden in par delavcev je bilo vsled tega odpuščenih.

Vera in prohibicija v predsedniški kampanji

Demokratska stranka v južnih državah je pod vodstvom protestantovskih sekt. V New Yorku, Ohiju, Illinoisu in drugih državah to stran juga je večinoma pod vodstvom katoličanov, v prvi vrsti seveda Ircev. Smith je katoličan, in katoliška cerkev, ki je v tej deželi vzlic svojemu "nestrankarstvu" vendarle zelo strankarska in politična organizacija, je za Smitha in druge katoliške demokrate. Ni se izrekla zanj uradno in se ne bo. Oficielno je "nevtralna", a njeni prvaki, posebno lajiki, so vsi vtopljeni v agitaciji za Smitha.

Vprašanje vere je sedaj v kampanji najbolj v ospredju v Montani. Montana je po obsegu velika država a redko obljudena in v nji navadno glasuje okrog 170.000 ljudi. Le nekaj nad četrtino prebivalcev pripada aktivno cerkvam, drugi so, kar se tiče "službe božje", brezbrizni. V politiki pa so demokratje in republikanci, katoliki in protestantje. Slednjih je okrog 70%, prvih je 30%. Gubernier in oba senatorja so demokratje, a pri predsedniških volitvah je Montana navadno republikanska. V senat izvoli demokrate, drugače pa je dajala večino republikanskemu predsedniškemu kandidatu.

Skoro vse dnevno časopisje v Montani las-tuje ali kontrolira mogočna Anaconda Copper Mining kompanija. In politika v Montani je taka, kakor ona hoče. Dosedaj je bila v predsedniških kampanjah za republikance, letos se nagiba, kakor mnogo drugih velikih korporacij, k Smithu. Butte, ki je največje mesto v Montani, je irsko-katoliška-demokratska trdnjava, in seveda kompanijska, od kar so med vojno strmoglavili socialistično administracijo ter z agenti provokatorji zrušili socialistično organizacijo in njene liste. Irci, kot dobri katoliki in demokratje, so za Smitha in proti prohibiciji, katere v mestu Butte itak ni. Gotovi republikanci pa so začeli kazati na demokrate, da so v predsedniško kampanjo pognali vprašanje vere! In tako je nastal kreg, ali naj bo bodoči ameriški predsednik papež, ali Amerikanec Hoover. Demokratje prisegajo, da Smith ni papežev agent, protestantje pa citirajo iz pobožnih knjig, kjer je rečeno, da je katoličanu prva in najvišja oblast cerkev. In je ogenj v strehi, ki ga gase razen z vero tudi z "močo" in "sušo". Na probleme, ki so tisočkrat važnejši od teh, so pozabili. Tako je, kadar je politika in časopisje v zakupu korporacij.

IVAN MOLEK:

J. M. TRUNKOVI ARGUMENTI.

XII.

Trunkova kritika "Argumentov" je zaključena s — krikom iz grobov.

Katoliški apologetiki imajo že od nekaj navado, da strašijo s hudičem ali paganom. Trunk — vsa čast! — je v polemiki z menoj zaklenil hudiča v omaro, toda pagane mi je pa le vrgel.

Stvar je sledeča: Naj se pojavi v moderni dobi karkoli, ki je v konfliktu z dogmami — in teh pojavov je vedno več — vselej bodo zagovorniki cerkvenih dogem potolaženo rekli: "O, saj ni to nič novega! To je bilo že med pagani v starem Rimu!" Ubogi pagani, ali jim ne bo neskončno usmiljeni in vseodpustljivi Bog nikdar odpustil?

Spominjam se "učene" razprave v katoliškem listu, v kateri je avtor "dokazoval", kako socializem in boljševidem izvira iz — paganskega Rima. "Paganski duh je zanetil protestantizem, protestanti so zakrivali francosko revolucijo in jakobince, francoski jakobinci so pa splodili moderne socialiste, boljševice in anarhiste!" Tako paganski hudič nikoli ne spi — in sveta cerkev ga ni mogla zadaviti z vsemi svojimi anathemami, indeksi in sveto inkvizicijo vred.

G. Trunk piše, da si naj "kak McCabe, John E. Watson e tutti quanti, iz katerih Molek črpa, ne domišljajo, da so kake novodobne in prej nepoznane duševne luči, kakršnih prej svet ni poznal... Že precej pred Kristom je zapisal Plinij iz močvirja rimskega paganstva, da človeško življenje ni drugačno od živalskega".

Škoda, da ni Plinij videl srednjeveškega krščanstva! Najbrž bi bil zapisal, da je človeško življenje še slabše od živalskega!

Torej to, kar je zapisal Plinij, kar je zapisal Lukrecij in kar so samo sanjali drugi paganski pisci, naj bi bilo vsebinsko analogično z znanostjo 20. stoletja! I like Rev. Trunk's nerve! — Med misleci starega Rima in stare Grške je res bilo nekaj mož, ki so bili približno brezverci v modernem smislu, približno, pravim. Saj je bilo pagansko naturalistično verstvo le oficijelna vera, ki se ni ozirala na privatno življenje ljudi, ni bila tako tiranska in vse pronicajoča kakor krščanska perverzija. Kljub temu niso rimski in grški misleci z vsemi svojimi zelo idejalnimi in lepo zaokroženimi filozofskimi sistemi niti popraskali zunanje skorje moderne vede.

G. Trunk pravi v isti sapi, da pa so pred Plinijem "bile že glave, pred katerimi so vsi moderni 'filozofi' pravi ignorantje, ker ne poznajo niti prvih pojmov človeškega mišljenja."

Dober poper za — Trunka samega. Pagansko močvirje v Rimu je nalikovalo modernim nazorom, ampak še pred tem močvirjem — torej še bolj davno pred Kristom — so pa bile "glave", pred katerimi se naj danes vsi skrijemo, ki se ne strinjamo z dogmatiki krščanskega Rima. Kdo so bile te "glave", g. Trunk žal ne pove. Vsekakor so bile paganske glave, ker pred Kristom ni bilo kristjanov na svetu. Stavim nekaj, da Trunk misli Aristotela. Saj hodi g. Trunk večkrat k njemu v vas in po argumente o "prvih pojmih mišljenja". Aristotel je bil res velika glava za svoje čase; bil je precejšnja glava vse dotlej, dokler ni zavladalo krščanstvo v Italiji in na Grškem. Potem je bil Aristotel — hudičev hlapec, od katerega se mora kristjan obrniti proč z gnusom. Tisoč let je bil Aristotel paganski sin pekla. Za časa renesance v 14. stoletju so pa v Rimu dali Aristotelu novo glavo. Izmislili so si, da je mogel biti najbrž v zvezi z judovskimi preroki, ki so omenjeni v sv. pismu in ti so ga morali "navdahniti z božjo resnico"! Tako je postal stari grški filozof po 1500 letih in po mnogih prokletjih "predhodnik krščanstva"! Nekdo se je grdo motil: prvi cerkveni očetje ali renesančni očetje. Toda ena ali več zmot gori ali doli, samo da je cerkev nezmojljiva!

Kaj je Aristotel odkril takega, da bi bil nadkrilil moderna odkritja? Ali je morda njegova "Metafizika", v kateri piše o človeški, živalski in rastlinski duši? In prosim, on je bil glava nad Plinijem! Ali je "Fizika" z otročjo teorijo o "četrterih življih" (ves svet in vse, kar je, stvarjajo štirje elementi: zemlja, voda, zrak in ogenj!)? Kaj je Aristotel znal takega, da so bili "vsi moderni 'filozofi' pravi ignorantje" napram njemu? Njegova osnovna pravila mišljenja (logika) je Hegel ovrgel v začetku 19. stoletja. Ali je morda bil njegov geocentrični sistem tista najvišja modrost?

Naj bo kakor že je — naj g. Trunk misli Aristotela, njegovega učitelja Platona ali kogarkoli v starem veku — one visoke glave iz predkristjanskih časov so prazen bugaboo.

Prijatelj Trunk ostane trdno na svojem mestu kakor skala. Ne premakne se niti za palec. To je njegova stvar. Kljub temu "e pur si muove" — kakor je nekdo položil na jezik slavnega Galileja. Fundament, na katerem stoji skala, se giblje in gre.

O angleških torijih velja fikcija, da zelo "težko umirajo", zato so jim dali ime "diehards". Toda nekdo, ki jih zna poščegetati na pravem mestu, jim je zložil verze:

*You're dying hard, dying hard,
But you're dying — — —
(Težko, težko umirate,
umirate pa le — — —)*

(Koneč.)

Mi ugovarjamo sklepu A. F. of L.

Eksekutiva Ameriške delavske federacije je obsodila Brookwood College—delavsko šolo v državi New York, in nalaga unijam, da naj jo ne podpirajo, ker je preradikalna.

Newyorški New Leader, ki je socialistični list in kot tak v opoziciji proti boljševisizmu, kritizira to akcijo eksekutive A. D. F. New Leader ima vpogled v delavsko šolo v Brookwoodu in je definiral sklep eksekutive za "tragično napako".

Odborniki Massachusetts Federation of Labor—katera ni radikalna—so telegrafično svetovali Frank Morrisonu, tajniku A. D. F., da naj sklep zadrže dokler ne zaslišijo vseh direktorjev šole, ki so aktivni člani unij, kajti noben predstavnik brookwoodskega kolegija ni bil zaslišan, predno je eksekutiva sprejela svoj sklep.

Zveza učiteljev v St. Paulu, kot je poročal Minnesota Union Advocate, je vložila svoj protest proti sklepu in pravi, da ni zanj nobene opravičbe ter da ga je eksekutiva sprejela na nepravičen način. Ta učiteljska zveza je pridružena A. D. F.

Tudi mi smo člani A. D. F. in plačujemo svoje dobre novce v njeno blagajno vsak mesec, toda se ne pritožujemo vsled tega, pač pa, ker nam je žal, da je tako konservativna v zadevah kakor je ta in v ekonomiji ter politiki. Tolikokrat je v opoziciji proti pravim interesom delavstva, da mnogi njeni člani po pravici vprašujejo, če ne bo nekega dne začela nasprotovati celo povišavanju plač ter skrajšavanju delavniškega. Četudi ne mislimo, da pride tako daleč, je vendar lahko razumeti ogorčenost članov, ki prihajajo s takim vprašanjem. Prav nič čudnega ni, da je ameriško delavsko gibanje tako šibko. Za svoj prepoved potrebuje idealizma in živahnosti, ne pa sklepov proti šolam kakor je Brookwood College.—(Milwaukee Leader.)

V PRIHODNJI ŠTEVILKI

članek "Milijoni, ki zanemarjajo volilno pravo"; poročilo o Peruškovi razstavi na Elyju, Gardnov članek o ameriških Slovincih in prohibiciji, poročilo o minnesotski A.J.Z., "Louis Adamič ter odmevi na 'Bohunke'" itd. V tej številki, "Smith, Hoover, Thomas", "Ameriški Hrvatje in starokrajaska politika", "Deset let prohibicije" in drugi članki ter dopisi. Čitajte Proletarca.

ZBIRKA MARK TWAINOVH SATIR

Nova vrsta zločina

Za "Proletarca" poslovenil A. Šabec.

Ta dežela je v teku zadnjih trideset ali štirideset let producirala nekaj najznačilnejših slučajev blaznosti, ki jih more beležiti zgodovina. Tako imamo tukaj npr. Baldwinov slučaj v Ohio, ki se je odigral pred dvaindvajsetimi leti. Baldwin je bil že izza svoje otroške dobe jezljive, prepirljive in maščevalne narave. Ob neki priliki je izbil nekemu mlademu fantu oko, toda nihče ga ni slišal, da bi se bil kesal svojega brutalnega dejanja. In zagrešil je več podobnih stvari. Končno pa je storil nekaj, kar je bilo vendar preveč. Lepega večera je potrkal na vrata neke hiše, in ko mu je prišel gospodar odpirat, ga je ustrelil, nato pa skušal pobegniti, toda so ga prijeli in aretirali. Dva dni pred tem dogodkom pa je pretepel nekega ubogega pohabljenca, ki se ni mogel braniti, vsled česar ga je zbil na tla uprav oni mož, nad katerim se je pozneje maščeval in ga ustrelil, kakor gori povedano. Tak je bil Baldwinov slučaj. Obravnava je bila dolga in zanimiva; vsa občina je bila razburjena. Može so govorili, da je ta malovredna kreature učinila v občini že dovolj zla ter da je zadnji čas, da se zadosti zakonu. Toda može so se motili; delali so račun brez krčmarja: Baldwin je bil namreč blazen, ko je izvršil dejanje, — in na to dejstvo so može pozabljali. Njegov zagovornik je namreč s svojimi argumenti dokazal, da je postal Baldwin blazen ob polenajstih na dan umora, in tak je ostal natančno enajst ur in pol. To je bilo uprav dovolj, da je izborno krilo slučaj, in Baldwin je bil oproščen. Če ne bi bilo tega izbornega zagovornika, bi bilo morda prišlo do žalostnega dejstva, da bi sodišče delalo odgovornim za umor ubogega poblaznega siromaka, ki se mu je za enajst ur in pol zmešala pamet. . . Baldwin je bil torej oproščen in očiščen vsakega greha, in dasi so se njegovi sodniki in prijatelji jezili na občinstvo, ki ga je osumilo zločina, so se končno tudi ti pomirili z izjavo, da naj bo za zdaj, in da ne bodo tožili občinstva radi razžaljenja časti. Baldwin so bili namreč zelo bogati. Taisti Baldwin je zatem še dvakrat hipno poblaznel, in obakrat je umoril ljudi, proti katerim je kuhal jezo. In v obeh teh slučajih je bil umor tako brezsrčen in brutalen, da če ne bi bil Baldwin k sreči blazen, ko je izvršil dejanje, bi bil na mestu obešen. Toda, ker je bil bogat, je bil spoznan blaznim za časa umora in bil je oproščen. Enemu obeh mož, ki ju je umoril, je grozil že deset let, da ga bo spravil s sveta. In tako se je pripetilo, da je prišel oni nesrečnež Baldwinu nasproti po neki temni, samotni ulici baš ob času, ko je imel zadnji napad blaznosti; zato seveda Baldwin tudi ni mogel biti odgovoren za to, da ga je ustrelil od zadaj v hrbet s puško, ki jo je nabil s šibrami.

Ali pa vzemite slučaj Lynch Hacketta iz Pennsylvanije. Dvakrat je javno napadel nemškega mesarja, po imenu Bemis Feldnerja, katerega je pričel obdelovati z debelo batino, in dvakrat ga je imenovani mesar nabunkal s svojimi pestmi. Hackett je bil slaboten, toda prepirljiv in bogat žentleman, ki je mnogo držal na svojo aristokratsko kri in famulijo ter bil mnenja, da so vsi ljudje dolžni spoštovanje njegovemu bogastvu. Intako je tuhtal o sramoti, ki je je bil deležen, ko

so padale po njem mesarjeve pesti, in o maščevanju, cela dva tedna. In lepega dne, v hipnem impulzu blaznosti, kajpak, se je oborožil do zob, se odpeljal v kraj, kjer je živel Feldner, čakal je tam nanj par ur, in ko je končno ugledal slednjega prihajati po cesti z njegovo ženo vred, je stopil za bližnja vežna vrata, katera bi moral mesar pasirati. Ko je prišel Feldner mimo vrat, je Hackett bliskovito skočil ven ter mu zahrbtno zasadel z vso silo dolg nož v tilnik, tako da je bil nesrečni mesar pri priči mrtev. Vdova je hitro prijela svojega omahujočega moža ter ga spustila varno k tlom. Oba sta bila vsa prepojena s krvjo. Hackett je vdovi nato še sarkastično pripomnil, da kot vdova mesarja bi se morala diviti njegovemu (Hackettovemu) izbornemu delu ter mu biti hvaležna, ker je sedaj svobodna, da se zopet lahko omoži. Ta njegova pripomba in druge, ki jih je naredil napram svojim prijateljem, so jasno kazale, da je Hackett blazen, in tako je bil seveda oproščen. Porotniki sicer niso bili izprva pripravljene vzeti te izjave blaznosti za čisto zlato, toda, ko je potem njegov zagovornik dokazal, da je bila sestrična v tretjem kolenu od očima Hackettove žene blazna, je bilo jasno, da je bila blaznost dedna v rodbini ter da jo je Hackett legitimno podedoval. In seveda, porota ga je nato oprostila. Tako se je torej zahvaliti usmiljeni Previdnosti, da so bili Hackettovi svoji slaboumni, kajti drugače bi bil Hackett prav gotovo obešen.

Sicer pa ni mogoče naštetih vseh slučajev blaznosti, ki so se obravnavali pred sodišči zadnjih trideset ali štirideset let. Tako je bil npr. pred tremi leti slučaj Durginove v New Jersey. Služkinja Bridget Durgin je prišla sredi noči v sobo svoje gospodinje, katero je z nožem dobesedno razkosala. Nato je zavlekla razmesarjeno truplo na sredo sobe ter ga založila s stoli in drugim pohištvo. Zatem je raztrgala posteljne pernice, razmetala perje po sobi, polila vse skupaj s petrolejem ter zažgala. Ko je bilo to storjeno, je vzela v svoje krvave roke malega otročiča umorjene ženske ter odšla iz hiše. Prehodila je nad četrto milje dolgo pot do najbližjega soseda v snegu bosonoga, tam pa je pričela praviti vsakovrstne zmešane budalosti o roparjih, ki so prišli ter zažgali hišo. Nato je začela bridko plakati, in ne da bi se niti najmanj zmenila za kri, ki jo je imela na rokah in s katero je pomazala obleko in dete, je izjavila, da se boji, da so dotični možje umorili njeno gospodinjico. Pozneje pred sodiščem je bilo po njeni lastni izjavi kakor tudi po izjavah drugih prič dokazano, da je bila njena pokojna gospodinja napram nji vedno dobra ter ji naklonjena, vsled česar je bilo tudi jasno, da umor ni bil posledica maščevanja: dalje je bilo tudi ugotovljeno, da ni nesrečna služkinja vzela ničesar iz goreče hiše, niti ne svojih lastnih čevljev, torej tudi o roparskem umoru ni moglo biti govora. Vse je govorilo za to, da se je nesrečnici resčasno omračil um. Toda, če čitatelji mislijo, da je bilo tudi sodišče tega mnenja, se motijo. V njeno obrambo ni bila navedena okolščina, da se ji je omračil um, dasi je vse kazalo na to. Sodnik jo je obsodil na smrt, in ker se v tem slučaju ni zdelo nikomur vredno, da bi poslal governerju kako peticijo v njen prilog, je bila kmalu nato obešena.

Videti je, da pred sodišči blaznost napreduje, zločin pa izumira. Zdaj ni nobenih umorov več. Če koga umorite, in če imate denar ter vplivne prijatelje, tedaj bo kmalu nešteto dokazov, da se vam je omračil um. In oseba iz "dobre familije", ki kaj ukrade v teh dneh, ne bo kaznovana radi tatvine; izvedenci bodo dokazali, da je oseba podvržena kleptomaniji, in po-

slali jo bodo v sanatorij. Če je visoko stoječa oseba v današnjih dneh razsejala svoje ogromno premoženje ter si končno končala življenje s strupom ali kroglo, tedaj smo lahko prepričani, da se je dotičnemu razvratnemu zapravljevcu "omračil duh".

Kar mi sedaj potrebujemo, ni zakon proti zločinu, marveč zakon proti "umobolnosti". V tem "omračanju duha" leži korenika pravosodnega zla.

Kako agitirajo za dualno unijo premogarjev

John Goršek poroča v Proletarcu z dne 30. avgusta o shodu premogarjev v Springfieldu. Sklicali ga je neki unijski lokal, in prišlo je približno 500 oseb, kakor jih po njegovem zatrdilu navadno prihaja na take shode v illinoiškem glavnem mestu. Komitej, ki ustanavlja novo unijo, ne soglaša in pravi, da jih je bilo dva tisoč. Goršek poroča, da je Minerich poskušal govoriti ne da se bi predstavil in je to storil šele na zahtevo. Komitej, ki deluje za ustanovitev dualne unije pa poroča, da ko hitro so rudarji ugleдали Minericha in Watta, so zagrmeli z zahtevo, da morata na oder. Nastopila sta "burno pozdravljena", kajti skoro vseh dvajset sto rudarjev je bilo na njeni strani — to se pravi, za novo unijo in proti U. M. W.

Samo en govornik je ugovarjal: Hindmarsh. Poročilo komiteja pravi, da je bil nekoč progresivec, sedaj je lewisovec. Gorškovo poročilo omenja enega, ki se ni strinjal z ostalimi, a ga ne označuje z imenom. Pittsburški komitej piše v svojem cirkularju, da je dve sto otrok na springfieldskem shodu rudarjev vpilo Hindmarshu: Labor faker! You are a labor faker! Jako lepo če ne bi bilo smešno. Ne gre se tukaj zato, kdo je Hindmarsh. Zanima nas le, kdo je poskrbel, da je prišlo na shod dve sto otrok, in kdo jih je naučil, da naj kriče, kadar nastopi Hindmarsh, da je "labor faker". Otroci so namreč v vsi stvari nedolžni — nekdo jih je izrabil, dal jim je groše ter jih naučil, kako naj vpijejo. To je eno izmed sredstev, ki diše po metodah, kakršnih se poslužujejo agentje provokatorji pod radikalno masko v službi korporacij.

Komitej pripoveduje v istem poročilu, kako je Minerich v debati s Hindmarshom slednjega porazil — in Hindmarsh je Minerichu vas obupan in skesan nudil roko. Minerich, kot se za revolucionarja spodobi, je ni hotel sprejeti — včasih bi jo, pravi, sedaj, ko ve kakšen izdajalec je Hindmarsh, se ne bo omadeževal z njegovo roko. In tedaj je Hindmarsh še bolj skesano zaprl svoj obraz v dlani ter se naslonil ves solzan na mizo. — Če se je Hindmarsh res tako obnašal, če je res zagrebel svoj obraz v dlani, tedaj je bil za to vlogo naučen ravno tako kakor tistih dve sto otrok, ki so mu klicali "labor faker".

Lewisovi ljudje niso angeli. Oni so največ odgovorni za polom U. M. W. Priznati pa se jim mora, da niso jerce, in če je Hindmarsh igral na tistem shodu tako mevžo, ni Lewisov ministrant, ampak figura, ki igra vlogo kakršno so mu napisali v uradu tistega odbora v Pittsburghu, ki je pred par meseci pravil, da bo "rešil" U. M. W. John Goršek v svojem dopisu nič ne omenja take "tragedije", niti ne, da se je shod vršil od 2. popoldne do 7. zvečer in da so vsi udeleženci ostali do konca. Če bodo ustanavljali novo unijo s takimi metodami, bp še slabša kot pa je U. M. W. pod Lewisovim vodstvom.

ANTON GARDEN:

DESET LET PROHIBICIJE

Rezultat petdesetletnih prizadevanj.

Nad petdeset let neumorne agitacije, groženj in intimidacije, plediranja in dokazovanja, tiskanja na vlake literature, grmenja s prižnic in govorniškega odra, kupovanja urednikov in vladnih funkcionarjev, je prineslo prohibicijo, katera naj bi, po trditvah njenih vnetih apostolov, spremenila Združene države v deželo splošnega blagostanja, znižala zločine na minimum, odpravila revščino in trpljenje ter naredila iz slabih dobre ljudi. Prohibicionistično gibanje v Ameriki je staro približno dve generaciji. Njegov začetek sega v tisto dobo, ko se je pričela koncentracija kapitala in pojavila veleindustrija v širšem obsegu. Ameriška proti-salunska liga, organizirana v državi Ohío pred eno generacijo, je konsolidirala prej decentralizirano gibanje in ga z energičnim in ne preveč skrupuloznim vodstvom pognala čvrsto naprej, v močnejši zamah. Pod *local option* pravom si je pričela osvajati okraj za okrajem, državo za državo in je tekom zadnje svetovne vojne, s sprejetjem osemnajstega amendmента in Volsteadove postave oficijelno "osušila" vseh oseminštirideset držav Unije.

S sprejetjem tega amendmента in omenjene postave je bilo uničene za nad sto milijonov dolarjev privatne lastnine, in to brez vsake odškodnine gospodarjem, kar pomeni konfiskacijo. Svetost privatne lastnine ni toraj tako sveta in nedotakljiva kot se čita v evangelijih njene višje gosposke; in ta precedent, ki je drugi v zgodovini Združenih držav (prvi je bil ekspropriacija sužnjedržcev za časa civilne vojne in črtanje vojnih dolgov Južne Konfederacije) lahko služi bodočim socialnim potresom Amerike za dober zgled.

Po zatrdilu gotovih avtoritet so bile v glavnem ženske tisti element, ki je prinesel deželi prohibicijo. To mnenje, ako se pomisli, da so bile korenine tega gibanja (in so še zdaj) razne protestantske cerkve, je najbrž pravilno, ker ženske so takorekoč podlaga vsake cerkve. Tega se jim ne sme šteti v zlo, kajti ženske so bile najbolj izpostavljene zlim posledicam ameriškega saluna. Splošno mišljenje med prohibicionisti je bilo, da kakor hitro izgine salun, bo popivanje in pijančevanje, ki je v resnici veliko socialno zlo, prenehalo in naselila se bo sreča v marsikateri dom. Ob enem so računali, da bo prohibicija pomenila za cerkve večje število vernikov, odnosno večjo prosperiteto za hišo gospodovo, in večjo za delodajalce, ki so prispevali temu gibanju lepe milijone dolarjev v domnevanju, da bo taka postava imela za posledico treznejše, bolj stanovitne in bolj produktivne delavske moči, kar bi pomenilo večje dividende.

Ameriško ljudstvo in postave.

Pregovor, da človek obrača Bog pa obrne, se menda ni še nikdar prej bolj uresničil kakor v slučaju prohibicije. Ameriško puritanstvo je hotelo človeka reformirati z dekretom, s prepovedjo, kar bi bilo mogoče doseči v sleherni deželi preje kot pa v Ameriki. Prvič je Amerika dežela "trdih" pijač in drugič je ameriško ljudstvo (priseljenci vključeni) najbolj *lawless* narod, ki so mu postave postranska stvar. Američanec živi v mejah postav le ako je policaj vedno v bližini kar tudi ne pomeni veliko, ker povprečni policaj ali pa drug vladni organ nima nikake moralne

vesti in za primerno odškodnino ni le pripravljen, da kršilca ne "vidi", temveč mu dati tudi protekcijo. Seveda ni to nič čudnega, ker je lov za bogastvom, kako priti do čim več dolarjev, narodna religija; in ako je to mogoče doseči v mejah postave je dobro in v slučaju, da pa pod drži k denarju izven postav ni to v nikakem nasprotstvu s popularno religijo.

Je toraj povsem naravno, ako je ameriška prohibicija največja perverzija in popolna farsa, ker narod, ki se daruje zlatemu teletu, ki živi po geslu 'vsak sam zase, hudič naj vzame pa zadnjega', ki spoštuje in obožuje uspešne moralne pervertneže, ki gleda brezbrizno na Teapot-domske korupcije, ki pasivno trpi največjega butlegarja za načelnika pri izvajanju prohibicijske postave, tak narod ni zrel za tako dalekosežno reformo kot je 18. amendment. Postava, ki ima doseči svoj namen, mora imeti precejšno večino v narodu katera je pripravljena jo izpolnjevati, in pa pošteno vlado; ako ni tega je taka postava le krpa papirja, kar je gotovo slabše kot pa brez nje, ne glede na obširnost zla katerega ima namen iztrebiti. In prohibicija je bila vsiljena ameriškemu narodu po puritanskih fanatikih in kupljenih zagovornikih, kateri so agitirali za njo radi plače ali pa iz strahu pred izgubo vladnih služb ter sedežev v kongresu in državnih zbornicah. Javna tajnost je, da ni bilo v senatu Združenih držav niti petnajst senatorjev, ki bi bili glasovali za 18. amendment iz prepričanja. In danes je v tem oziru še slabše: so agitatorji prohibicije radi strahu na eni strani in na drugi pa radi dohodkov katerih vir je prohibicija.

Večje farse si človeška domišljija sploh ne more zamisliti in ako bi stvar ne bila resna z moralnega stališča bi se ameriško prohibicijo lahko smatralo za bujno komedijo, kar jo mnogo ljudi tudi smatra. Salun v tradicionalnem smislu je res odpravljen; vprašanje pa je ako ni butlegarski džojnt še večje zlo kot je bil salun in ako ga bo mogoče še sploh kedaj odpraviti tudi v slučaju, ako pride do modifikacije. Salun je bil javen prostor, ki se ga je lahko reguliralo in nadzorovalo; butlegarski džojnt, izmed katerih se v mnogih dogajajo še veliko večje perverzности kot so se po salunih, je skrit javnosti in ima navadno dobro policijsko protekcijo. Pijančevanje danes ni manjše kot je bilo pred prohibicijo, kajti alkoholne pijače, posebno po mestih, so na trgu v velikih količinah: v privatnih stanovanjih navadnega delavca, razidencah, hotelih, vladnih poslopih, prodajalnah, v javnih in cerkvenih dvoranah. Prej je bila pijača in pijančevanje v splošni navadi le med moškimi, sedaj se razteza tudi na ženski spol in celo mladina danes veliko več pije kot je prejšnje čase. Avtomobil, žepna flaška, dekle — pa je zabava. Delavce v pivovarnah, distilerijah itd. so nadomestili butlegarji katerih (profesionalnih mreč) se ceni nad pol milijona. Par tisoč jih je tudi med Slovenci.

V splošnem se skuša prohibicijo vsiliti le delavstvu (kar bi najbrž ne bilo slabo za nas, ako bi jo bilo mogoče izvesti), kateremu je tudi v prvi vrsti veljala. V kolikor se skuša zatreti butlegarstvo, se to skoraj izključno dogaja le nad delavcem-butlegarjem in le v redkih slučajih vladni organi navale na kak bolj razvpit butlegarski džojnt malomeščanstva in nižje vrste srednjega razreda. Nisem pa še slišal o enem pogonu na palače ali zbirališča plutokracije ali "višje" družbe. Za *Society people* prohibicija tudi teoretično ne pride v poštev, po splošnem nazoru takih, ki nekaj vedo.

Ali je prohibicijo mogoče uveljaviti?

Ali je prohibicijo možno izvesti? Nisem prohibicionist (sem pa močno naklonjen temperenčnikom), kljub temu je moje mnenje, da z dovolj veliko batino se še leva ukroti; in ako bi se jo resno skušalo vsiliti, bi bila vlada primorana zavzeti zelo dalekosežne korake, ki bi pri odločnem izvajanju najbrže povzročili revolucijo. Tega pa ne bo riskirala ne ena in ne druga politična stranka, ki bi bila slučajno na vladi. Prvič bi bilo v to svrbo potrebno raztegniti 18. amendment toliko, da bi bilo protiustavno ne samo izdelovanje in prodajanje opojnih pijač pač pa tudi izdelovanje in razpečavanje (bodisi v posameznih delih ali skupno) posode za kuhanje žganja in za stiskanje grozdja; pridelovanje, izdelovanje in razpečavanje vseh pridelkov ali izdelkov, ki se rabijo za produciranje prepovedanih pijač. Pri tem bi bili prizadeti (nekateri zelo močno) farmarji, tovarnarji in trgovci. Z drugo besedo, vlada bi morala prepovedati še marsikatero drugo stvar kot je zapopadena v 18. amendmentu in uvesti kontrolo nad številnimi produkti, oziroma nad vsemi, ki jih butlegarji potrebujejo za svoj izdelek, ako bi hotela, da bi angel prohibicije končno objel Združene države in naredil iz slabega dobro ljudstvo. Seveda ne bo tega storila nobena vlada, ker prvič nima poguma radi posledic ki bi jo zadele, in drugič, niti vlada in ne profesionalni prohibicionisti si ne žele dobrega, treznega in mislečega ljudstva.

(Konec prihodnjč.)

Svetovna razstava v Chicagu, Meštrovic in "jugoslovanska politika"

V četrtek 30. avgusta se je vršil v Narodni dvorani v Chicagu sestanek reprezentativnih državljanov jugoslovanske narodnosti v svrhu, da se pomenijo kako čim dostojnejše proslaviti dan, ko bosta odkrita enkrat to jesen kipa ob vhodu Kongresne ceste v park Grant, katera sta delo jugoslovanskega kiparja umetnika Ivana Meštrovica. Udeležba je bila obilna. Sklicatelji so rekli v povabilu: "Ena največjih kontribucij k čikaški svetovni razstavi bo odkritje teh dveh spomenikov in . . . ob enem bo ta doodek ena najlepših strani v zgodovini ameriških Jugoslovancev. Napravimo slavnost, ki bo opozorila Ameriko na pravi pomen jugoslovanske kulture in umetnosti . . ." V povabilu, ki so ga poslali odbornikom jugoslovanskih organizacij v Chicagu, so poleg dvanajstih Hrvatov in Srbov podpisali tudi tri Slovence, namreč V. Cainkarja, R. J. Zavertnika in Anzeln Murna, ki pa jih ni bilo na sejo. Prisotnih pa je bilo par Slovencev od strani naprednih društev, dva od klerikalnih ter Zvonko Novak, ki se razglša za vodilnega čikaškega Slovenca.

Namen seje je bil, da napravijo načrt, kako proslaviti dogodek, ko bosta odkrita kipa katera je izdelal Meštrovic, da se na čim lepši način povelja "pravi pomen jugoslovanske kulture in umetnosti". A nihče ni o tem resno razpravljajal. Hrvatsko narodno prežeti Hrvatje so takoj porinili v ospredje pokojnega Radića in trdili, da ga je Srb Palandić v nekem pismu žalil — da je pisal žaljivo tudi o Hrvatih. In o tem se je nato sukala debata. Palandić ni mogel daleč v taki družbi, dasi sta ga branila oba Biankinija. Dva Slovenci "od cerkve" sta v pomenku rekla, da Slovenci

ne bodo sodelovali, ker so Hrvatje "tako čudni" — vse preveč so namreč za stranko pokojnega Radića in proti sedANJI Koroščevi vladi. Zvonko Novak je govoril o kulturi . . . ta zopet o Radiću, tretji, kako velik pomen ima naš jugoslovanski rod, in nekdo zopet o Palandiću — Joseph Steblay pa je grajal vse sku paj — češ, ako ste v tej deželi, čemu se kregate radi starokrajških strank ter njihove politike. Bilo je končno zaključeno, da se slavnostno odkritje vrši. Uvod v čikaško svetovno razstavo bo torej uspešen.

Redka, toda značilna razstava

V Amsterdamu, kjer se je vršila velika Olimpijada, je bila otvorjena tudi značilna "Internacionalna mirovna razstava za vzpostavitev splošnega miru". Veliko meščansko časopisje je razstavo komaj omenilo, ker ni bila v skladu z olimpijskimi igrami meščanskih sportnih društev.

Glavni del te razstave tvori zbirka dokumentov iz strašnih let 1914—1918. Ta zbirka je edina svoje vrste ter je neprecenljive vrednosti za mirovno gibanje. Tako je naprimer tukaj videti neužiten črn kruh, ki so ga dobivali Belgijci v nemškem ujetništvu; dalje so oklici na nemško ženstvo, naj daruje svoje izčesane lase za jermenje nemške vojne industrije; fotografije žena v municijskih fabrikah, čevlji iz papirja, knjige z vojnimi podobami za otroke, oklic nemških oblasti na moško mladino za organiziranje mladinske deželne brambe, itd. itd.

Na izredno velikem plakatu so podatki moritve, kjer je označeno, da je zahtevala vojna v imenovanih štirih letih trinajst milijonov mrtvecev, dvajset milijonov pohablencev, devet milijonov sirot, pet milijonov vdov . . . Cela štiri leta po dvanajst mrtvecev na minuto . . . Internacionalna zveza strokovnih organizacij spominja še enkrat na mirovna pogajanja ter ima pripravljenih za objavo mnogo važnih tozadevnih listin. Stranka socialnih demokratov obrača pozornost na veliko množico svojih knjig in brošur, v katerih je ožigosan kapitalistični imperializem, ki vodi do tako strašnih tragedij človeštva. — Res, zanimiva in značilna razstava!

Dvojna mera

Kakor znano, je Ameriška trgovska zbornica povabila na obisk v to deželo ruskega letalca Čuknovskega in moštvo ruskega ledolomca "Krasina", ki se je tako odlikovalo pri reševalnem delu na ledenem severu, ko je z lastno življensko nevarnostjo rešilo moštvo ponesrečenega italijanskega zrakoplova "Italia". In kaj je dejal k temu povabilu delavski prijatelj, državni tajnik Kellogg? Napram časnikarskim poročevalcem je izjavil, da če žele priti ti ljudje v to deželo, morajo izpolniti vse formalnosti in listine, ki jih predpisuje zakon za "nezaželjene priseljence"! . . . Neverjetno, pa je resnično! — Ganga v Washingtonu, ki v gala obleki sprejema fašistovske morilce, si upa kot "nezaželjene" zavrniti te tihe in nesebične junake polarnega ledu!

"BEG IZ TEME" je knjiga, katero je Proletarec izdal za vas. Vsebuje dela najslavitejših ruskih pisateljev. Naročite jo!

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

DETROIT — RAJ AVTOMOBILSKIH DELAVCEV.

DETROIT, MICH. — General Motors, ki je poleg Fordove največja korporacija avtomobilskih tovaren v tej deželi, je izplačala za prvo polovico tega leta \$34,800,000 "extra" dividend, to je, poleg rednih. Štiriintrideset milijonov dolarjev dobička v pol leta, extra dobička, — to niso mačkine solze! Dva glavna prvaka General Motors korporacije agitirata za Smitha, namreč Du Pont in Raskob. Slednji je načelnik kampanjskega odbora demokratske stranke. Oba sta sovražnika unijskega delavstva, obema je cilj profit, še več, in še več, in še več profita. Nobena korporacija ni napravila v prošli polovici leta tolikšnega kakor General Motors.

Henry Ford ga tudi kuje v milijonih, toda on ni "korporacija", ampak je sam na sebi kompanija, v kateri je zastopan on in sin. Detroit z okolico, kjer so glavne delavnice obeh kompanij, je bil dolgo razglašan kot nekak raj za delavce, kjer so delavne ure kratke in plača visoka. V resnici dela tisoče avtomobilskih delavcev v Detroitu od 50 do 60 ur na teden. To se ne glasi, kakor da prednjači osemurni delavnik pet dni v tednu . . . Tem dolgim uram pravijo uradno "over time". Delaš osem ur, in potem še eno, ali dve, ali celo 4 ure povrh. In če gre to dan za dnem, ne delaš osem, ampak 9, 10 ali pa celo dvanajst ur dnevno. Packard obratuje 64 ur na teden, 11 ur na dan, 9 ur ob sobotah. Old Motor Works v Lansingu goni svoje delavce 11½ in ene 12½ ure na dan. To seveda ne znači, da je taka zaposlenost trajna. V poletju, ko so se vse kompanije vrgle v konkurenčno produkcijo novih modelov, je zaposlenost, namreč dolgotrajna delavnika ter priganjanje pri delu tolikšno, da bi večje ne moglo biti. Ko bo tekma ponehala in trg napolnjen, začno odpuščati delavce, ostalim pa bodo skrajšali delavnik in — plače.

Če bi bil delavnik res osem ur na dan, bi morale kompanije za ostale 3 ali 4 ure plačati čas in pol, toda večinoma plačajo za "nadčas" po lestvici kot pride na uro za prvih osem ur, ali če je delo akordno, po enakem merilu za vse delovne ure. Ene plačajo za "nadčas" tretjino ali četrtno več, nobena pa ne plača polovico več, kot plačujejo po raznih krajih dežele v unijskih delavnicah.

V Detroitu je bilo tudi v poletju več tisoč brezposelnih. Pred Fordovo River Rogue tovarno navadno stoji okrog 700 sto delavcev in čakajo na delo. Nekateri ga dobe, v vrste brezposelnih pa pridejo drugi. Da se bi zmanjšale, bi bilo logično in pravilno, skrajšati delavni čas na osem ur ter vpsoliti brezposelne. Ampak to se ne "izplača". Briggs body plant npr., kjer je bilo v eksploziji 1. 1927 ubitih 21 delavcev, pove vsakemu novoupislanemu, da bo moral delati toliko ur kolikor bo potrebno, vključivši ob sobotah popoldne in ob nedeljah, plača na uro pa je za "nadčas" ista kot za regularni delavnik. Če se kdo brani dolgih ur, ga odslove, ker jih je mnogo, ki čakajo na njegovo mesto.

Detroitске avtomobilске tovarne izrabijo delavca

kolikor morejo, in kadar kdo njihovih "ekspertov" iznajde nov "skim", da iztisnejo iz delavca še več produktivnosti, se ga poslužijo. Rešitev iz tega stanja bi bila unija, toda kompanije se je toliko boje, da so se zavarovale proti organiziranju svojih delavcev in vseh koncil in krajih. A bi morda še vseeno šlo, ako bi bilo vodstvo A. F. of L. kos veliki nalogi — ako bi mu bilo res na tem, da organizira delavce v avtomobilski industriji. Poskusi so bili sicer že storjeni, ustanovile so se tu in tam tudi tekmovalne unije — toda uspela je le kompanijska kakor jo je ustanovila npr. General Motors. Kompanije verjamejo v unije, če so njihove, in zase se organizirajo kjerkoli se jim zdi potrebno in važno. Delavci še niso toliko na višku, da bi razumeli to potrebo zase in se organizirali zase. Vse česar so zmožni je, da kritizirajo in garajo, kadar imajo delo, in da begajo za njim, kadar ga nimajo. Želja po močnem, učinkovitem organiziranju pa vendar prihaja mednje. Če se pojavi unija, v katero bo delavec veroval, kateri bo zaupal, se ji bo pridružil. V pustolovske poskuse pa ne more imeti zaupanja.—J. V.

ŠUBLJEV KONCERT V CANONSBURGHU FINO USPEL.

CANONSBURG, PA. — Prvi koncert v Pennsylvaniji, na katerem je pel slovenski operni pevec baritonist Anton Šubelj, se je vršil 26. avgusta v Canonzburgu (Strabane) v dvorani društva št. 138 SNPJ. Ob 2. popoldne, ko je bil naznanjen pričetek koncerta, je bila dvorana nabit polna. Vstopnina je bila 50c, torej manj kot na njegovih drugih koncertih, kajti prireditelji so upoštevali dejstvo, da so naši rojaki tega okrožja bili v velikem številu prizadeti vsled dolgotrajne stavke in tako se je sporazumno z umetnikom določilo najnižjo mogočo vstopnino, in skrbelo se je, da so bili stroški kolikor mogoče nizki, da naš pevec ni bil preveč oškodovan. Ko sem bral, da v velikem železnem okrožju udeležba na Šubljevem koncertu, ki se je vršil za časa konvencije JSKJ, na Elyju, ni bila velika, sem se čudil, ko sem videl glede poseta tolikšen kontrast. Tukaj vzlic silni krizi, ki je zadela stotine naših rojakov, dvorana napolnjena do zadnjega kotička, tam pa so se redke prilike tako slabo poslužili! Kajti vredno je, da slišiš peti Šublja. Pisce tega poročila se sicer ne šteje kompetentnim ocenjevati koncerte in tega tudi v tem slučaju ne bom storil. Rečem pa, da če mnenje avdiјence kaj šteje, tedaj je Šubelj pevec prvega reda, ker jo je ne le zadovoljil, ampak jo takorekoč kar pritegnil nase. Žel je aplavz za aplavzom. Na glasovir ga je spremljala Amerikanka Miss Catherine Munnel, ki slovi za eno najboljših pianistk v tem okrožju, dasi to ni njen poklic; vposljena je kot klerkinja na tukajšnji First National banki. Z njo je prišlo tudi nekaj prijateljev ter prijateljic, katerim je Šubeljevo petje ter slovenska pesem jako ugajala. Če ne bi bilo "plave postave", bi ta koncert oglašali tudi med Amerikanci in bi jih prišlo več, ali vsled zakona so tisti, ki so ta koncert aranžirali pazili, da prireditve niso preveč razglasili, da ne bi imeli sitnosti. Plesne zabave, veselice, koncerti itd., v Penni ob nedeljah niso dovoljeni. Šublja je v imenu dramskega kluba "Soča" predstavil John Terčelj, ravno tako pianistko. Za aranžmo tega koncerta je naj-

več delal tajnik "Soče" John Troha, ki je dal na razpolago svoj avto za razglašanje prireditve in se osebno trudil, da je zanjo ustvaril zanimanje med rojaki.

Poročevalec.

DNE 9. SEPTEMBRA BO KAMPANJSKI PIKNIK SOCIALISTIČNE STRANKE V DETROITU.

DETROIT, MICH. — Naše mesto ni eno zadnjih v socialistični volilni kampanji. Bilo bi sicer lahko veliko boljše v tem oziru, če bi bilo več agitatorjev za našo stranko, kajti somišljenikov ima mnogo. V četrtek 23. avgusta zvečer je imela naša stranka v Detroitu shod, na katerem je bil glavni govornik socialistični predsedniški kandidat Norman Thomas. Dvorana je bila polna občinstva. Thomasu se mora priznati, da je res dober govornik, da je intelektualce, da pozna to deželo, napake kapitalističnih strank, socializem in socialne probleme kakor malokdo. Naša stranka ima v njemu predsedniškega kandidata, na katerega je po vsej pravici ponosna. Zborovalci so njegovim izvajanjem sledili z vso paznostjo ter izražali svoje odobravanje z burnim aplavdiranjem.

Ker so zvezani s kampanjo veliki stroški in ker je tudi naša naloga da izvršimo sebi odmerjeno delo, priredi detroitska soc. stranka skupni piknik v nedeljo 9. septembra pri B. Traoniku na 11 Mile in Dequender, katerega prebitek gre v kampanjski fond. Apeliramo na sodrugi somišljenike, da se ga udeležijo ter da agitirajo za, med tovariši delavci po vsem Detroitu. Piknik je vaš, prirejen v našem skupnem interesu in naša dolžnost je, da napravimo iz njega uspešno priredbo. — *Anton Jurca.*

ČLANSTVU J.S.Z. V SHEBOYGANU.

SHEBOYGAN, WIS. — Članstvu kluba št. 235 JSZ. sporočam, da se prihodnja seja vrši v nedeljo 9. septembra v klubovih prostorih ob 9:30 dopoldne. Dnevni red bo zelo važen. Na tej seji boste dobili tudi glasovnice kandidatov v odbore JSZ. Pridite na sejo vsi in povabite s seboj somišljenike, da jih sprejmemo v klub. — *John Miklich, tajnik.*

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Jankovich, Cleveland, O.	14
John Kosin, Girard, O.	7
Rupnick in Pogorelec, Sheboygan, Wis.	4
Jake Rupnick, Sheboygan, Wis.	4
John M. Stonich, Pueblo, Colo.	2
Mary Fradel, Latrobe, Pa.	2
Martin Krasovetz, Seanor, Pa.	2
Andrew Vidrich, Johnstown, Pa.	2
Louis Kveder, Cleveland, O.	2
K. Erznovník, Red Lodge, Mont.	2
George Smrekar, West Aliquippa, Pa.	2
Louis Britz, Lawrence, Pa.	2
Anton Zornik, Herminie, Pa.	1
Joseph Britz, Export, Pa.	1
Peter Kisovec, Detroit, Mich.	1
John Matičič, Luzerne, Pa.	1
John Vitez, Detroit, Mich.	1
Anton Chater, Pittsburgh, Pa.	1
Ilija Bubalo, Johnstown, Pa.	1
Tony Stražišar, Windber, Pa.	1
Anton Shular, Gross, Kans.	1

Vojta Beneš v Ameriki

Vojta Beneš, socialistični poslanec v češko-slovaškem državnem zboru, je prišel na poset v Zedinjene države, kjer je bival več let. Na Češko se je povrnil po vojni. Med vojno je v tej deželi deloval največ v propagandi za razbitje Avstro-Ogrske in za samoodločevanje narodov s stališča gibanja za ustanovitev češko-slovaške republike, kateremu je načeljeval sedanjí predsednik Tomáš G. Masaryk. V češki socialistični federaciji je Vojta Beneš pripadal takozvanemu desnemu krihu. Ker so se voditelji federacije, kot sta bila Beneš in Novak, povrnili po vojni v stari kraj, Novotny pa je odpotoval v New York, je češka federacija prišla pod vodstvo levičarjev, ki so jo privedli v komunistično stranko zaeno s svojim dnevnim glasilom Spravedlnostjo, pozneje pa je v sporu z Ruthenbergovo večino v eksekutivi odstopila od komunistične Workers Party in od tedaj deluje samostojno pod imenom marksistična federacija. Njeno glasilo agitira v tej kampanji za socialistične kandidate.

Vojta Beneš je brat češkega ministra zunanjih zadev Edvarda Beneša. Vojta je vsa leta član socialne demokracije, Edvard pa je voditelj takozvane češke narodne socialistične stranke.

Vojta Beneš je v teh par tednih, od kar je tu, govoril na shodih v Chicagu in nekaterih drugih čeških naselbinah, v ostalih pa nastopi ta mesec. Prihodnji shod, na katerem bo govoril v Chicagu, se vrši v petek 7. septembra v dvorani Sokol Havliček na So. Lawndale Ave. V sredo 30. avgusta so mu priredili češki sodrugi v Chicagu ožji prijateljski sestanek v spodnji dvorani SNPJ.—P.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ." so vplačala društva, socialistični klubi in druge organizacije v mesecu juliju kot sledi:

<i>Številka društva in kraj.</i>	<i>Vsota.</i>
104, JSKJ., Chicago, Ill.	\$ 3.00
47, SNPJ., Springfield, Ill.	1.00
209, SNPJ., Nokomis, Ill.	2.00
477, SNPJ., Cleveland, O.	3.00
290, SNPJ., Homer City, Pa.	3.00
10, SNPJ., Rock Springs, Wyo.	1.50
102, SNPJ., Chicago, Ill.	4.00
3, SNPJ., Johnstown, Pa.	6.00
122, SNPJ., Aliquippa, Pa.	2.00
214, SNPJ., Mullan, Idaho	1.77
34, SNPJ., Indianapolis, Ind.	2.00
88, SNPJ., Moon Run, Pa.	6.00
177, SNPJ., Reliance, Wyo.	3.00
83, SNPJ., Bingham, Utah	1.00
61, SSPZ., Barberton, O.	3.00
74, SNPJ., Virden, Ill.	1.00
449, SNPJ., Cicero, Ill.	6.00
36, SNPJ., Willock, Pa.	4.50
559, SNPJ., Chicago, Ill.	1.00
473, SNPJ., Saginaw, Mich.	6.00
8, SNPJ., So. Chicago, Ill.	12.00
22, SSPZ., Indianapolis, Ind.	1.00
80, SSPZ., Herminie, Pa.	6.00
213, SNPJ., Clinton, Ind.	1.00
86, SNPJ., Chicago, Ill.	2.00
48, SNPJ., Barberton, O.	3.00
333, SNPJ., Blaine, O.	1.00
Izob. klub Waukegan-No. Chicago	3.00

Klubi J.S.Z.

69, Herminie, Pa.	1.00
47, Springfield, Ill.	1.00
41, Clinton, Ind.	2.00
235, Sheboygan, Wis.	6.00
1, Chicago, Ill.	5.00

Skupaj \$104.77

IZ UPRAVNISTVA.

Business je dostikrat "dirty business". Iz Elyja, Minn., nam poroča prijatelj, da je bil okrog 25. avgusta tam zastopnik koledarja "Ave Maria" in je nabiral oglase. Nekateri so mu rekli, da oglašajo v Ameriškem družinskem koledarju, naročila pa navadno izroče John Teranu. No, zastopnik frančiškanskega koledarja jih je tolažil, da je vseeno, če dajo oglas njemu, kajti on zastopa oba, in Terana ne bo naokrog. "Business is business". Mr. Guntre je na Thomasovem shodu v Detroitu tudi delal business na podoben način, kot je razvidno na drugem mestu v tej številki.

Nihče ne ugovarja predlogu, da je angleška priloga Proletarca potrebna. Mnogi izražajo svoje soglašanje s prispevki v tiskovni fond. V izkazu, ki je bil priobčen prošli teden, so bili izmed nabiralcev zastopani Herman Rugel, Detroit, John Kosin, Girard, John Sular, Gross, Tony Stražišar, Pa., John Vitez, Detroit, Jack Rupnick, Sheboygan, in Angeline Tich, Chicago. Razen teh so zastopana v izkazu razna društva, konference, klubi ter posamezniki. Prošli teden je sporočil iz Detroita Anton Jurca, da je nabral v ta fond Mike Glad \$10.20, Anton Homec \$8 in Anton F. Jurca ml. \$5.40. Vse te vsote so bile priložene ter bodo objavljene v prihodnjem izkazu. V isti namen je Frank Oblak zbral ob priliki odpotovanja svoje soproge v stari kraj \$5. V Detroitu so torej res izrabili vsako priložnost, da pomagajo dobri stvari.

Nikjer niso bili premogarji v poslednjih letih toliko prizadeti, kakor v Kansasu. Stavke so bile tam nekaj let takorekoč običaj. Nato kriza, zatem skrahiranje premogovniške industrije, ki je v Kansasu veliko občutnejša kakor drugod. Slovenska mladina je šla v velikem številu za delom v mesta, starši in mladina kolikor je ostala doma, se bori za obstanek. Kansas — nekdanja naša trdnjava, ni več to kar je bil nekoč. Sodrugi pa, ki so bili sodrugi nekoč, so še danes. Anton Šular, Gross, Kans., piše: "Mogoče se delovne razmere v tem okrožju obrnejo na bolje . . . Pošljite mi seznam kansaških naročnikov Proletarca, da ob prostem času obiščem one, katerim je naročnina potekla. Bomo napravili za list, kolikor se bo dalo . . ." To je volja — po ameriško bi lahko rekli *spirit*, kansaškega sodruga. In Anton Šular v Kansasu ni osamljen. Če se delovne razmere res obrnejo na bolje, kar vsi želimo, bo ta kolona beležila od tam marsikatero veselo vest o napredku našega gibanja.

Rudar iz Penne piše med drugim: "Stavka je z razglasom, da unija umakne zahtevo za nadaljno priznanje jacksonvillske lestvice, zlomljena . . . Nihče ne ve, kako hudo nam je, po tolikih mesecih, ki presegajo leto, ponekod dve, iti nazaj v rove v — open shop. Stari smo — vsa naša mlada leta so v rovih. Toplji smo se za unijo toliko let, danes, ko smo že sključeni, pa — open shop. Vračamo se, glad nas sili, poraz je potrkal na vrata. A pravijo, da dolgo ne bomo brez unije . . ." Rudar, ki nam to piše, je potrošil največ svoje življenske energije v bojih za delavske interese. Prživiljal se je z delom v rovih. Na stavki je bil dve leti, in dve leti se je boril. Ko je stopil v borbo za unijo je bil mladenič. V nji je še vedno mlad, a v rove se je povrnil sključen, ne kot starec, ampak kot človek,

ki se mu leta boja in težkega dela vendarle poznajo. Ali ga poznate? Vedite, da ni samo eden . . .

V uvodu omenjamo agitacijo za angleško prilogo Proletarca. V nji je aktiven tudi Tony Stražišar, Windber, Pa., ki je nabral \$6.25. Potrebno je zbrati \$500, predno začne angleška priloga trajno izhajati. Vplivaje na naše mlade somišljenike, da pomagajo pri tej akciji.

Pueblo — Slovenci mu pravijo tudi "zapadni Rim" — kedar bo tam več agitacije kakor jo je? Naprednih rojakov je precejšnje število. Treba je, da se organizirajo v klubu JSZ. vsi in VSI delujejo za SVOJE pojačanje. John Stonich, tajnik pueblskega kluba JSZ., piše, da bi rad storil več, a živi na farmi, borba za kruh je tudi zanj težka — od pueblske naselbine je oddaljen — a vseeno pošlje tu in tam po nekaj naročnin. Aktivnost ne prizna ovir. Vendar pa se bi moralo v taki naselbini storiti več. Manj sabotiranja, manj nazadnjaštva — več dela za koristi delavskega razreda.

V tej številki je priobčen izkaz naročnin, ki so jih poslali agitatorji; vseh skupaj je 54. To je premalo za to dobo (deset dni) ampak krivda je onih, ki v izkazu niso zastopani — ki sploh ne agitirajo — ne pa tistih, ki so aktivni neprestano. 21 agitatorjev je v seznamu. Če bi jih bilo STO, in bi vsaki poslal magari samo ENO naročnino, koliko VEČ bi jih bilo! Ali ste za prepoved v javnem življenju ameriških Slovencev? Gotovo! Ampak potrebno je, da v ta namen širite Proletarca.

Joseph Frančeškin, Coollinwood, vam je znan. Ni eden najglasnejših, toda je vsa leta lojalen sodrug. Sporoča, da je dobil "prestolonaslednika" — sina, in posljila \$1 za angleško prilogo. Ko bo njegov fant odrastel, bo Proletarec najbrž več angleški kakor slovenski list. Zato je njegov prispevek za to priložnost na mestu.

Listu v podporo.

X. izkaz.

West Aliquippa, Pa.: George Smrekar, 70c; po 50c: John Šivec, Štefan Ogrizek, Frank Štrubelj, Anton Ščurk, Martin Habich, Anton Groznik, Andy Antončič in Bartol Yerant; po 25c: Joseph Jaklich, John Šircelj, Frank Vidic in Louis Gerzel, skupaj \$5.70 (poslal Geo Smrekar).

Milwaukee, Wis.: John Čamernik, \$2; po \$1: Victor Petek in Chas. Pogorelec; Sylvia Čamernik, 50c; Caroline Petek, 25c, skupaj \$4.75.

Export, Pa.: Joseph Britz, 60c.

Johnstown, Pa.: Louis Kosmač nabral na pikniku \$2.20; Joseph Budna, 50c, skupaj \$2.70 (poslal A. Vidrich).

Klein, Mont.: Anton Miklich, \$1.00.

Powellton, W. Va.: Tony Prudich, 25c.

Cleveland, O.: Frank Belaj, \$5; Tony Zorko, 50c, skupaj \$5.50.

Girard, O.: Anton Gabrovšek, 40c.

Cicero, Ill.: Henry Delles, 50c.

Skupaj v tem izkazu \$21.40, prejšnji izkaz \$466.48, skupaj \$487.88.

Kako napreduje stavbinski fond J. S. Z.

"Kamen do kamna palača . . ." Narašča po dolarjih. Dom potrebujemo, pokret ga nujno rabi — ali sredstva ne rastejo tako naglo kakor bi bilo v interesu pokreta. Vseeno, po malem gre naprej in sigurno. Dne 6. avgusta se je oglašil v našem uradu Vincenc Verbovnik, tajnik kluba št. 238 JSZ. v Universalu, Indiana, ter je plačal za klub en delež v znesku \$25. Poleg tega kluba se je oglašil s precejšnjo vsoto klub št. 1 in tudi par posameznikov je vzelo delnice.

Približno toliko znašajo obveznosti klubov, slovenske sekcije in posameznikov, in če bi jih vplačali, bi imeli dovolj za nakup primerne stavbišča, ob enem pa bi že lahko sklepali, kakšna naj bo stavba in kdaj naj se začne z gradnjo.

JSZ. in Proletarec potrebujeta svoj dom, ne zase, ampak v interesu naših aktivnosti, in tega mnenja so vsi oni, ki so dosedaj vplačali blizu sedem tisoč dolarjev. Dasi agitacija za stavbinski fond v Proletarcu ni glasna, je priporočati, da naj bo v klubih toliko zgovornejša. Če se članstvo hoče za stvar odločnejše zavzeti, bomo prihodnje leto že začeli s stavbo. Kjer je volja, da se načrt izvede, je uspeh zagotovljen.—*Tajnik.*

ZAPISNIK ILLINOISKE-WISCONSINSKE KONFERENCE J. S. Z.

Šesta konferenca klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ. za severni Illinois in Wisconsin, 12. avgusta 1928 v Flundernikovi dvorani, Sheboygan, Wis.

Zborovanje je otvoril konferenčni tajnik s. Peter Bernik. Za predsednika izvoljen s. John Suppanchick, za zapisnikarja Vinko Ločniškar.

Navzoči so sledeči zastopniki klubov JSZ.: Štev. 1, Chicag, Ill., Frank Alesh, Charles Pogorelec; št. 20, Chicag, Ill., George Maslach; št. 37, Milwaukee, Wis., Joseph Kranjc; št. 45, Waukegan, Ill., Ana Machnich; št. 224, Pullman, Ill., Frank Benčina; št. 235, Sheboygan, Wis., Anton Debevc, Frank Bizjak.

Društva Izobraževalne akcije: Štev. 1, SNPJ., Peter Bernik; št. 14, SNPJ., Louis Kužnik; št. 102, SNPJ., Mary Udovich; št. 119, SNPJ., Ana Mahnich; št. 192, SNPJ., Pauline Vogrich; št. 344, SNPJ., Leo Milostnik, Frank Nagode; št. 559, SNPJ., Donald J. Lotrich, John Kopach, Helen Arko; št. 568, SNPJ., Mary A. Hodnik; št. 584, SNPJ., Anton Kamnikar; št. 634, SNPJ., John Suppanchick, Frank Butchar; št. 1, JPZ. Sloga, Frank Novak; S. N. Čitalnica, Waukegan, Ill.; Frank Velkoverh; Samostojni Izobraževalni Klub, Waukegan, Ill., Mary Hodnik; Soc. Pev. zbor Naprej, Milwaukee, Wis., Frank Puncer.

Odbor: Peter Bernik, tajnik; Louis Kužnik, Vinko Ločniškar, Mary Hodnik, nadzorniki; Frank Alesh, Frank Novak, Frank Puncer, za pevsko zvezo.

Zapisnik prejšnje seje prečitani in sprejeti s popravkom, da društvo 344 SNPJ. ni kupilo delnico za dom JSZ.

Predlog sprejet, da se zboruje do 11.15 dop. in se nadaljuje ob 1 uri pop.

Poročilo in priporočila tajnika-blagajnika 4. konferenčnega okrožja JSZ.

V času zadnjega zborovanja pa do tega ni bilo ničesar izrednega, o čemur bi moral poročati; vsaj

v območju 4. konferenčnega okrožja ne. V tem času je bilo 7. redno zborovanje JSZ., katerega zapisnik ste gotovo vsi pazno prečitali. Ni samo zanimiv, pač pa je važen za ves naš pokret. Sedmi redni zbor JSZ. je sprejel precej važnih resolucij, od katerih sta po mojem mnenju dve, katerima je treba posvetiti vso pozornost. Resolucija tikajoča se našega delovanja med mladino, in resolucija tikajoča se socialističnega gibanja med ženstvom. Ti dve resoluciji sta toliko važni, da je treba o njima temeljito razpravljati in ju tudi udejestviti. K prvi omenjeni resoluciji spada tudi resolucija glede angleške priloge zvezinemu glasilu Proletarcu.

V očigled tega resno priporočam današnjemu zborovanju, naj posveti pri točki 12. dnevnega reda nekaj več časa razpravi kot navadno. Apeliram na navzoče zastopnike mladinskih društev, da naj v tej razpravi izrazijo svoja mnenja, kako bi bilo mogoče najbolje izvesti naloge, katere nalaga resolucija, dobiti mladino oziroma sinove in hčere delavcev v delavsko politično stranko, da bo nadaljevala z delom, katerega smo mi pričeli. Istotako resno priporočam, da bi podrobneje razpravljali o resoluciji o agitaciji med ženstvom. Kajti ženska prihaja v vseh življenjskih panogah vedno bolj v ospredje in ta pojav je treba pozdraviti. Ženska se je pričela udejestvovati na gospodarskem in na političnem polju vedno bolj. In kakor se je vršila agitacija med delavci za politično organiziranje, ravno tako bi se morala vršiti tudi med delavkami. V tem oziru se je zelo veliko zanemarilo, in to je treba popraviti. Resolucija sprejeta na sedmem rednem zboru to nalaga. Enake zaključke je sprejela tudi konvencija socialistične stranke v Ameriki, in zadnje zborovanje narodne eksekutive je istoatko sprejelo podobno resolucijo, da naj se pozove vse delavke v aktivno gibanje v času sedanje volilne kampanje.

Z ozirom na angleško prilogo v Proletarcu toplo priporočam današnjemu zboru, da prispeva iz svoje blagajne primerno vsoto v tiskovni sklad. In ravno tako apeliram na zastopnike klubov in društev Izobraževalne akcije, da delujejo na to da njih klubi ali društva istotako podprejo po svoji možnosti tiskovni sklad. Prepričan sem, da o važnosti angleške priloge Proletarcu ni potreba pojasniti, ker je bilo že dovolj pojasnjeno ob raznih prilikah.

Volilna kampanja je v polnem zamahu; to vam je vsem znano. Raditega sem uvrstil v dnevni red posebno točko tikajoča se samo tega predmeta, in upam, da ne bomo šli preko nje preveč hitro, ampak se bomo ustavili malo dalj časa. Ker pa vsaka volilna kampanja zahteva ne samo dela ampak tudi finančnih "žrtev" in ker bo moralo tudi naše konferenčno okrožje kaj "žrtvovati" vsled tega priporočam zborovanju, da glede tega napravi kak definitiven zaključek. Konferenčno okrožje bo imelo gotovo vedno kake stroške, in ako ne bo rednih dohodkov, bo delo otežkočeno. Dsedaj smo imeli samo prostovoljne prispevke. Najbolj priporočljivo bi bilo, ako se klubi zedinijo, da naj klub, v katerega okrožju se vrši zborovanje, napravi na predvečer zborovanja ali pa zvečer istega dne kako prireditve, od katere naj se določi gotov prispevek v konferenčno blagajno. To se je sedaj vršilo prostovoljno in trije klubi so prispevali — klub, št. 1, 37 in 45; potrebno pa je, da se o tem napravi definitiven sklep, in to pa v svrhu izoginitve kakega poznejšega nesporazuma.

Glede obdržavanja zborovanj priporočam, da naj še nadalje ostane pri tem, da naj se vršita dve seji:

dopoldanska in popoldanska. Ako se po končanih novemberskih volitvah ne uvidi potrebe obdržavati tako pogosta zborovanja kot so bila dosedaj, naj se pa ista vršijo v daljših presledkih. Ako se vpelje ta sistem zborovanj je precej manj stroškov, delo je pa istotako dobro izvršeno, ako se ga hoče izvršiti.

Finančno poročilo: Preostanek blagajne 6. maja t. l. \$147.52; prispevek kluba štev. 37 od priredbe 6. maja \$40. Skupaj \$187.52. Izdatki: Vožnja odborov na zborovanje v Milwaukee 6. maja \$15.05; tri dnevni delegata na VII. zbor JSZ. \$15; prispevek v stavbinski sklad JSZ. \$50. Skupni izdatki \$81.05. Preostanek blagajne 11. avgusta \$106.47. Knjige je pregledal nadzorni odbor in bo podal svoje poročilo.

Peter Bernik, tajnik-blagajnik IV. konferenčnega okrožja JSZ.

Anna Mahnich hoče nekoliko pojasniti glede prispevkov v konferenčno blagajno od klubovih priredb. L. Kužnik je mnenja, da mali klubi prispevajo več v konferenčno blagajno, kot pa klubi, ki so po številu članstva močnejši.

Bernik pojasnjuje, da klubi prispevajo v konferenčno blagajno od priredb, kolikor jim je pač mogoče. Pogorelec pravi, da je potrebno to stvar nekoliko reformirati in predlaga, da se jo vzame v pretres pod točko razno; sprejeto.

Lotrich predlaga, da se poročilo in priporočilo tajnika konference sprejme ter se pozneje razpravlja o njem; sprejeto.

A. Kamnikar poroča, da se Radelj, Ermenč in Perko radi važnih zadržkov niso mogli udeležiti te konference.

Poročilo nadzornega odbora: Kužnik: Nadzorni odbor je knjige pregledal, in konstatira, da so v najlepšem redu; številke se s tajnikovimi popolnoma ujemajo.

Poročilo odbora za pevsko zvezo: Frank Alesh pravi, da nima posebnega poročila, kajti zadevo smo predložili Zboru JSZ. in ta jo je vrnil nazaj konferenci da ona odloči. Potrebno je, da se danes nekaj zaključiti. Tozadevni odbor ni imel nobene skupne seje, ker ni bila potrebna, kajti vsa stvar odvisi od zaključka te konference. Odločiti mora, kako naj se imenuje ta zveza in kakšen naj bo njen delokrog.

Puncar misli, da se stvar predolgo zavlaučuje; potrebno je nekaj storiti, da pridobimo, oziroma obdržimo mladino; k temu bi mnogo pripomogla zveza pevskih zborov, katero imamo v načrtu. Imenovala naj bi se "Zveza delavskih pevskih zborov". Ne strinja se z imenom Zveza socialističnih pevskih zborov, to pa

radi tega, ker bi v njo ne mogli pristopiti pevci, ki niso člani socialistične stranke, in radi tega bi bil napredek nemogoč.

Novak pravi, da nam mora biti cilj napraviti zvezo močno, ter da pomagamo drugim pevskim zborom do boljšega uspeha; to je naša dožnost kakor tudi Izo-brazevalne akcije. Ne strinja se z imenom Zveza socialističnih pevskih zborov, ker želi, da pridejo v zvezo vsi pevski zbori, ki soglašajo s to idejo.

Alesh: Mi ne zahtevamo, da mora biti vsak član pevске zveze član socialistične stranke, ampak prenehajmo s polovičarstvom, ker ne prinaša uspehov. Povejmo jasno kaj smo, in kdor se strinja, se nam bo pridružil, kdor pa ne, ga pa itak ne moremo siliti. Predlaga, da se imenuje Zveza socialističnih pevskih zborov. Izvoli naj se takoj odbor, ki izdela pravila in pripravi vse potrebno za prvi skupni koncert. Predlog sprejet. (Konec prihodnjč.)

NAŠI OBRTNIKI V CHICAGU.

Frank Udovich je poznan vsakemu čikaškemu Slovencu kot prevoznik, ampak vozil je za sedanjo moderno dobo vse prepočasi, kajti prevažal je po starem s konjem, avtotroki pa so ga puščali zadaj v biznisu in drugače. Pa se je dogodilo, da se je nekega dne trok zaletel v njegov starinski voz, tako da je Frank odletel s sedeža nekam na trotoar, pod zdrobljenim vozom pa je ležal ubit konj.

Frank je pretipal svoje kosti, bolelo ga je tu in tam, in pri tem premišljeval: Kaj sedaj? Že dolgo so ga silili prijatelji in drugi: Kupi trok. Ampak je zapupal le konju. Tako je drugače napredni Frank bil v svojem poklicu konservativec prvega reda. No, po omenjeni nesreči je kupil trok. Sedaj prevažava z njim naglo, vozove ki jih vlečejo konji pušča zadaj, in opravi lahko mnogo več posla kakor preje. Kadar potrebujete prevoznika, bodisi da imate na kolodvoru kovček, ali rabite premog, ali se selite, vam bo posel izvršil v svoje in vaše zadovoljstvo.

John Pettek je čevljar. Svojo delavnico ima na zapadni strani, v takozvanem lawndalskem distriktu na 2459 S. Avers Ave. Vhod je s 25. ceste. Dasi živi v njegovem okolišu mnogo Slovencev, jih veliko ne ve za njegovo delavnico. Kadar potrebujejo vaša obuvala "bolnišnice", jih pošljite na omenjeni naslov, in vrnjeni vam bodo prenovljeni, da jih boste veselili. John Pettek je večak v svojem poslu, zato mu prinašajo obuvala v popravilo posebno Čehi, katerih je tod največ, in drugi. Oglasite se pri njemu tudi vi.

ZADRUŽNA BANKA V LJUBLJANI

se priporoča ro-jakom v Ameriki za vse finančne transakcije.

Njene ameriške zveze so:
1.) S. N. P. J. v Chicagu. 2.) Amalgamated Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., 111 West Jackson Blvd. 3.) Amalgamated Bank of New York, 11—15 Union Square, New York. 4.) Frank Sakser State Bank, New York.

Hranilne vloge obre-stuje

nevezane po 5%
vezane po 7%

Denar za našo banko se lahko pošlje eni teh bank s pristavkom:

Na račun Zadrúžne banke, (On account of Zadrúžna Banka), Ljubljana, Jugoslavia

Zadrúžni banki pa je treba sporočiti, koliko in kam se je denar nakazal in kakšnem namenu naj služi. Obračajte se v vseh bančnih in podobnih poslih na naš zadrúžni zavod.

Čemu govoriti "na skrivaj", če pa je javno dovoljeno?

Včasih mi kdo pove, ta in ta je to govoril. V Minnesoti si bil in rudarje si prodajal. Well, človek ne zameri vsakemu, kajti mnogo ljudi je nevednih in ne poznajo trikov jeklarskega trusta, ne metod, kakršnih se poslužujejo, da že v kali ubijejo ljudem zaupanje v unijo. Kakšen špijonski sistem ima v Minnesoti jeklarski trust, je precej razvidno iz brošure "Spies in Steel". Kdor jo želi, jo lahko dobi v knjigarni "Proletarca".

Frank Stonich v Ciceru baje včasih "tudi kaj reče" proti meni. Ne meni osebno, ampak drugim. Bil sem pred nekaj leti v Minnesoti in on skrivnostno namiguje — češ, delavce je "izdajal". Nikdar nisem bil zahrbtnen, vedno sem deloval odprto, v občevanju z ljudmi sem odkritosrčen. Hinavstvo sovražim. Bil sem delegat konvencije SNPJ. v Waukeganu. Mnogo naših nasprotnikov je bilo na konvenciji, in bili so tudi iz Minnesote. Če bi kdo imel kaj DOKAZOV proti meni, če bi kdo mogel količkaj na glas zaupiti, da me oblati, bi bil to storil. Ni bilo glasu — vsa obrekovanja so bila v znamenju šepetanja. Frank Stonich, proti kateremu nisem gojil in ne gojim nobene mržnje, baje "ve", da v Minnesoti nisem bil to kar bi kot človek in poštenjak moral biti. Meni se sicer še ni "pritožil", a pritožuje se drugim. Če je Frank Stonich res uverjen, da sem kaj nepoštenega zagrešil, če res kaj "ve", mu predlagam, da me javno obtoži. Naj to stori, ker bo zanj veliko bolj častno, kakor pa če opravlja za plotom. Vprašal sem urednika, če bi dal Fr. Stoniču prostor v slučaju, da napiše obtožbo proti meni, in je odgovoril, da je zanj prostor, kadar se bori za poštenje, v tem listu ravno tako na razpolago, kakor vsakemu drugemu. Frank Stonich ima torej odprto pot: Da obtoži, da toži, da pove, kakšni so moji grehi.

Povabljen je, in njegova dolžnost je, da priliko izrabi.

Charles Pogorelec.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Herman Rugel, Detroit, Mich., sporoča, da je bil na shodu socialistične stranke, na katerem je govoril naš predsedniški kandidat Norman Thomas. Neki Mr. Guntre iz Chicaga, ki je prodajal pri vходу list "Proletarian". Kot navadno taki prodajalci tiskane "revolucije", je bil tudi ta usiljiv. S. Rugel ga je vprašal to in ono. Zdelo se mu je, da dotičnik ne bi spadal na socialistični shod, Mr. Guntre pa je bil mnenja, da spada. Dejal je Ruglu, da urednika Proletarca dobro pozna, in da sta Proletarec in Proletarian "v stikih". Herman ni verjel, a gotov ni bil in vprašuje, če res. Mr. Guntre je govoril neresnico. Uredniku Proletarca je popolnoma neznan. Naš list ni z njegovim v nikakih stikih. S "Proletarian Party", ki je strogo sektaška organizacija, nismo imeli opravkov in jih nimamo sedaj. V ameriškem delavskem gibanju kot takem je sploh ni — je neznana. Tvorijo jo bivši komunisti, ki hočejo biti bolj komunistični kakor je danes Stalin, in kakor je bil ob času njihovega odstopa Nikolaj Lenin. Nimajo moči, da bi sklicali svoj shod ter dobili avdienco, pa prihajajo na socialistične, da agitirajo "za edino čisto", karkoli že to pomeni v njihovem slučaju, in se "bore" proti socialistični stranki — kajti ta je po njihovem tolmačenju glavna ovira, da nimamo še objavljenega raja.

Onim, ki pišejo dopise osebne vsebine, to je, da polemizirajo s kako osebo večinoma s stališča osebnih sporov, bodi pojasnjeno, da sklep našega upravnega odbora določa, da morajo biti pod takimi dopisi prava imena dopisnikov. Izjema je dovoljena le v slučajih, kjer je to iz enega ali drugega razloga nemogoče, odločuje pa urednik, ako gre tak dopis v list ali ne.

ZAHVALA.

V svoji bolezni sem spoznala, da je dr. John Zavertnik izboren zdravnik. Bila sem bolna šest mesecev in sem že izgubila upanje v okrevanje, a z njegovo pomočjo se mi je zdravje povrnilo. Priporočam ga vsem Slovincem. — Mrs. Mary Pelko, 1143 W. 16th St., Chicago. — (Adv.)

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmerne. Postrežba točna.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

Frank Mivšek COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.
Waukegan, Ill. Phone 2726

SLOVENSKA PEKARNA

Slovincem in Hrvatom

v North Chicago-Waukegan, Ill.,

priporočamo moderno,
higijenično pekarno

"ROYAL BAKERY"

Gospodinje, vprašajte pri vašem trgovcu
vedno in povsod za kruh iz naše pekarne.

ANTON F. ŽAGAR,

lastnik

1724 So. Sheridan Rd.

Tel. 5524

North Chicago, Ill.

VŠCIPCI

ENAJST LET ZADAJ.

Radnikoveci so se letos začeli ogrevati za delavsko-kmetško federativno republiko na Balkanu. Pred enajstimi leti so bili proti, češ, da so take zahteve "neradničke". Revolucija radnikovcev se res čudno suče. Mislijo, da so desetletja naprej, pa so dvajset let zadaj. — *RK.*

ALI JE VAM ZNANO?

Ali je vam znano, da Bingelj ni več predsednik druž. št. 1 SSPZ.? Bilo je tako: Bingelj je postal pred nekaj leti član SNPJ., ker je dobil pri nji službo. Ko jo je izgubil, je "odstopil". Postal je član SSPZ. radi želje po službi. Društvo št. 1, kateremu predseduje, ga ni hotelo za delegata v Indianapolisu. Šel je tja vseeno in "predaval". Njegov list ni postal glasilo in last SSPZ. in službe ni dobil. Bingelj je odstopil.

Ptka.

K. S. K. J. JE PROTI POLITIKI.

KSKJ. je proti politiki—toda samo proti delavski politiki v SNPJ. Zase si lasti pravico, da pomaga demokratom. Njen predsednik Grdina se med njimi postavlja s svojim "političnim vplivom" in Mike Cegare stori kolikor more, da bo članstvo kranjske katiške glasovalo za Smitha.—*Jerry Pengov.*

MARTIN BARETINCIC POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

ANTOINETTE BEAUTY PARLOR

FRANCES A. TAUCHAR, lastnica

Edino slovensko podjetje te vrste v Chicagu.
Permanent waving, marcelling, finger and water waving etc.

Znižane cene za stalne kljentinje.

3525 W. 26th STREET, CHICAGO, ILL.

Tel.: Crawford 1031.

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK
V CHICAGU

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od 7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

PREKLICANI "PROLETAREC".

Vam javljam, da nismo zadovoljni, ker se Proletarec v vsako stvar utikuje. Kaj vas brigajo naše pike! Kaj vam mar naše maše! Mi jih plačamo, mi naročimo, mi smo plačali program—prokletu ne boudi! Roke proč, ali pa jih vam odbijemo!—*Uzaljen zmaj.*

KDO VE?

Prosim, naj mi kdo, ki ve, sporoči, od kod je doma Papagaj, ki modruje v Proletarcu?—*John Poglačar.*

MI SMO KULTUREN NAROD.

Iz minnesótske razstave Peruškovih slik. — Prvi rojak: "Koga pa tisto-le pomeni?"

Rojakinja: Ej — morda, morda pomije . . ."

Drugi rojak: "Kar \$50 hočejo zanj, vidiš, tukaj je zapisano. Da bi jih hudič."

Rojakinja: "Kaj pa ti postopači mislijo, da mi denar s . . ." — *Eden, ki ga je sram.*

PROČ Z ZDRUŽITVIJO—MI NOČEMO IZREDNIH ASEMENTOV!

SSPZ. razpisuje izredne asesmente, JSKJ. tudi — in to takoj po konvenciji. Ko jih je razglašala SNPJ., so rekli, da je združenje krivo. Kdo jim je kriv v organizacijah, katere ne verujejo v združenje?—*Radovedo.*

PRIJATELJI S. N. P. J. SO SE ZAČELI BLESETI.

Na sejo našega društva, in sosednega društva, in na seje vseh društev SNPJ. v naši okolici prihajajo.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2225 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Crawford 8440, v uradu Crawford 2212-2213. Urađuje od 2. do 4. pop., izvzemii torek in petek, in od 6. do 8. zvečer vsak dan.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

ZMERNE CENE IN TOČNA POSTREŽBA.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

jajo člani, ki jih nismo videli že tri leta. Kar čez noč so se razvneli. Sami so se ponudili v društvene odseke za kovanje pravil, in vsi navdušeno predlagajo, da je dobro hraniti — v ta namen pa je potrebno vreči sedanji glavni odbor, z izjemo dveh ali treh članov. Veseli se, Jerič! Daj za maše, Francelj! Konvencija se bliža, potres, rrvolucionija!—A. Drob.

ST. CLAIR AVE. NI "AMERIŠKA SLOVENIJA".

Begorra, St. Clair Ave. v "metropoli" vendar ni "Ameriška Slovenija". Jaz raznašam politiko že 18 let, čeprav je tukaj nič ne prodam in ne razdam in se res nič ne pozna. Nekod pa se! Zadnjič smo volili za Zbašnika; po kempah tudi volijo; v Canonsburgu smo imeli nekoč slovenskega mirovnega sodnika, čeprav se je sam jako rad prepiral.—Pittsburska cekarica.

KELLOGG NA IRSKEM.

Kellogg je šel na Irsko v Dublin. To je "politika". Irci v New Yorku in Chicagu so za Smitha. Kellogg hoče, da glasujejo za Hooverja. Po njihove glasove je šel via Dublin.

KDAJ SE BO KDO OGLASIL?

Tisti, ki pravijo, da je socialistična stranka nominirala duhovnika za predsedniškega kandidata, kedaj bodo prišli z dokazom? Ljudje, ki so duševno pri fajmoštru, so tolikšni "svobodomisleci", da so nasprotni svobodomiselnemu socialističnemu kandidatu ter agitirajo za Smitha.—B—č.

BINGELJ PROTI ADAMIČU.

Oglasil se je Bingelj in rekel: Adamič ne ve nič, ne zna nič, njegovi "bohunksi" so žalite našega millega naroda—sicer pa take besede sploh ni — in je res ni, če Bingelj ne ve zanjo, kajti on je živ leksikon. — Bingelj in njegov platec, ki se prikaže na vsakih toliko tednov, potrjujeta, da Adamič ni pretiraval.—RK.

ODGOVOR KRITIKU.

BARBERTON, O. — V Proletarcu z dne 26. julija piše Kritik o pikniku dramatičnega društva "Slovenija", in se spodtika, da nekateri kritiziramo "butlegerje", ki so člani dotičnega društva. Ni v pravem, kajti butlegerjev kot takih v tem slučaju ni nihče grjal, pač pa Kritika ter njegovo obitelj. Njegov dopis dela vtis, da so prebitek pri društvu napravili le butlegerji. Če bi se vsi ravnali po njegovem, bi ostale blagajne društev na ničli. Res je, da potrebujejo naše organizacije gmotne vire, toda ne take, kakoršni prihajajo od kritikove strani. Mi potrebujemo enakopravnost, slogo in mir, ne zdražbe. Očitanja, namigavanja, neresnične trditve in "ostri" nastopi rode nezaupnost, jemljejo dobro voljo in vodijo rakovo pot. To pa je hiba, katero je potrebno odstraniti, in tega mnenja je večina v prizadetem društvu. — Čitatelj "Proletarca".

AMERIŠKIM DELNIČARJEM ZADRUŽNE BANKE.

ZADRUŽNA BANKA v Ljubljani je začela te dni razpošiljati ameriškim delničarjem delnice V. emisije. Vsled počasnosti beograjske finančne uprave se je izvršilo uradno žigovanje (kolkovanje) še-le 17. avgusta t. l. Kdor ne bi do 15. septembra prejel delnice, naj jo reklamira.

Šolska doba se začenja. Vsaka mati, ki ima skrb z otroci, potrebuje čvrste živce.

Trinerjevo Grenko Vino

je sredstvo, ki pomaga ako je vaš želodec v neredu, ter ako povzroča kislino. Med sestavinami Trinerjevega grenkega vina je tudi disastetični slad, ki pomaga prebavi. Pri vseh lekarnarjih.

PRIPOROČAMO,

da redno hranite pri nas, mi pa bomo imeli na skrbi, da bodo vaše vloge obrestonosne ter varne in da vam bodo pomagale za vas.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

OTTO KASPAR, predsednik.

